

รายงานผลการศึกษา
โครงการประเมินและสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้การวิจัยวัฒนธรรมในประเทศไทย
ระยะที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2547

หัวข้อเรื่อง ศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือ
Arts and Culture of Northern Region, Thailand

ผู้รับทุนวิจัย

1. นางสาว อภิญญา เฟื่องฟูสกุล	ผู้วิจัย
2. นาย วัฒนะ วัฒนาพันธุ์	ผู้วิจัย
3. นาย ปราโมทย์ ภักดีณรงค์	ผู้ช่วยนักวิจัย
4. นางสาว อุ่นใจ เจียมบุญระสกุล	ผู้ช่วยนักวิจัย
5. นางสาว ลัดดาวัลย์ ต๊ะมาฟู	ผู้ช่วยนักวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ 2547

สารบัญ

	หน้า
แนวคิดและประเด็นการศึกษา	4
มิติทางศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือ	4
ผลการวิจัย	4
ขอบข่ายของเนื้อหา	7-9
แหล่งการสืบค้น	10
บรรณนิทัศน์ภาษาอังกฤษ	12-19
บรรณนิทัศน์ภาษาไทย	21-56

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1.	กลุ่มของประเภทงานที่ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือและจำนวน	5
2	ผลงานและจำนวนของการศึกษาด้านศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือ ที่เป็นงานนำเสนอเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	6
3	ลำดับความสำคัญของเนื้อหาของผลงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือ	9
4	ตารางสรุปข้อมูลงานวิจัยวัฒนธรรม	58

รายงานผลการศึกษา ระยะที่ 1

โครงการประมวลและสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้การวิจัยวัฒนธรรมในประเทศไทย

หัวข้อเรื่อง : ศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือ

Arts and Culture of Northern Region, Thailand

1. แนวคิดและประเด็นการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อประเมินและสังเคราะห์องค์ความรู้ อันได้แก่ เนื้อหา วิธี วิทยาและตรรกะเบื้องหลังการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรม ที่มีการศึกษาค้นคว้าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในระยะที่ 1 ว่า เพื่อรวบรวมข้อมูลเอกสารสำหรับการจัดทำเป็นบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์ของงานวิจัยด้านศิลปะและวัฒนธรรม จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ให้ได้ผลผลิต เป็นบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์ดังกล่าว

2. มิติทางศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือ

จากการวิเคราะห์ศึกษาเอกสารที่เป็นรายงานการวิจัยเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของภาคเหนือ คณะผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องดังกล่าวมีเนื้อหาครอบคลุมมิติต่างๆ ดังนี้ คือ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม งานหัตถกรรมแขนงต่างๆ ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่น วรรณกรรม ตำนาน และนิทานพื้นบ้าน งานวิจัยที่ศึกษามีทั้งการศึกษาในเรื่องของเทคนิคเชิงศิลปะในการผลิตงานศิลป์ การตีความอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมในงานและกระบวนการผลิต การศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการและการถ่ายทอดความคิด ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมและผลกระทบทางสังคมทั้งวงแคบและวงกว้างของงานศิลปะนั้นๆ

3. ผลการวิจัย

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการวิจัยในหัวข้อ พลังความคิดและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย รวม 17 จังหวัด ตั้งแต่เชียงใหม่จนถึงอุทัยธานี นั้น¹ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยที่เป็นผลงานการวิจัยทางศิลปวัฒนธรรม ที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ.2535-2547 พบว่าเอกสารที่ศึกษารวบรวม แบ่งเป็นกลุ่มและจำนวนเอกสารที่ได้จากการสำรวจ ดังนี้

¹ 17 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง แม่ฮ่องสอน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก ตาก พิจิตร สุโขทัย เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชร และอุทัยธานี

ตารางที่ 1 กลุ่มของประเภทงานที่ศึกษาเกี่ยวกับพลังความคิดและภูมิปัญญาในภาคเหนือและ
จำนวน

ประเภท	จำนวน (รายการ/เล่ม)	ร้อยละ
1. งานวิจัย	18	18.00
2. วิทยานิพนธ์	28	28.00
3. เอกสารงานสัมมนา	17	17.00
4. บทความในวารสาร	9	9.00
5. บทความในหนังสือ	11	10.00
6. หนังสือ	18	18.00
รวม	101	100.00

จากงานวิจัยและงานศึกษาเกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรมที่ได้มีการศึกษาและนำเสนอในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า สามารถแบ่งกลุ่มของผลงานออกเป็น งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาโท, เอก และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Studies) บทความ และเอกสาร รวมทั้งสิ้น 101 รายการ ซึ่งจากชนิดของผลงานทั้ง 6 ประเภทนี้ จำนวนรายการสูงสุดคือ วิทยานิพนธ์ ซึ่งมีอยู่ 28 รายการ คิดเป็นร้อยละ 28.00 ส่วนที่มีจำนวนรายการสูงรองลงไปคือ ถัดมาคือ งานวิจัยและหนังสือ 18 รายการ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ส่วนเอกสารประกอบการสัมมนา ซึ่งมีอยู่ 17 รายการ คิดเป็นร้อยละ 17.00 ส่วนบทความในหนังสือและบทความในวารสารมีอยู่ 11 รายการและ 9 รายการ คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ 9.00 ตามลำดับ

จากการศึกษาในรายละเอียดของประเภทผลงานด้านศิลปะวัฒนธรรมในภาคเหนือทั้ง 6 ประเภท ซึ่งจำแนกเป็น งานประเภทต่างๆ ที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จะสามารถจำแนกรายการได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลงานและจำนวนของการศึกษาด้านพลังความคิดและภูมิปัญญาในภาคเหนือที่เป็นงานนำเสนอเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภท	จำนวน		รวม	ร้อยละ
	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ		
1. งานวิจัย	18	-	18	18.00
2. วิทยานิพนธ์	26	2	28	28.00
3. เอกสารงาน สัมมนา	12	5	17	17.00
4. บทความใน วารสาร	6	3	9	9.00
5. บทความใน หนังสือ	8	3	11	10.00
6. หนังสือ	16	2	18	18.00
รวม	86	15	101	100.00

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ในส่วนของผลงานที่เป็นภาษาไทย ประเภทของผลงานที่มีจำนวนรายการสูงสุดคือ วิทยานิพนธ์ มี 26 รายการ ที่มีจำนวนรายการรองลงไปคือ งานวิจัยและหนังสือ ที่มีจำนวน 18 และ 16 รายการ ตามลำดับ ส่วนเอกสารจากงานสัมมนามี 12 รายการ สำหรับผลงานประเภทบทความจำแนกเป็นบทความในหนังสือและบทความในวารสาร ประเภทแรกมี 8 รายการและประเภทหลังมี 6 รายการ ซึ่งจำนวนรายการของบทความจากวารสารพบน้อยที่สุด

สำหรับผลงานที่เป็นภาษาอังกฤษพบว่า ประเภทของผลงานที่เป็นเอกสารสัมมนามีจำนวนรายการสูงสุดคือ 5 รายการ ขณะที่บทความในวารสารและในหนังสือมีจำนวนเท่ากัน คือ ประเภทละ 3 รายการ ส่วนวิทยานิพนธ์และหนังสือก็มีจำนวนเท่ากันด้วยคือประเภทละ 2 รายการ ส่วนของงานวิจัยไม่มีในรายการ

4. ขอบข่ายของเนื้อหา(Content) ที่ปรากฏตามคำหลักในการสืบค้น (Key Words)

4.1 ผลงานประเภทงานวิจัย

งานวิจัยในหัวข้อศิลปะและวัฒนธรรมในภาคเหนือที่ได้ศึกษา ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 18 รายการ เป็นภาษาไทยทั้งหมด 18 รายการ และไม่มีรายการภาษาอังกฤษ ส่วนของผลงานที่เป็นภาษาไทยนั้น จากภาพรวมของการศึกษากับเนื้อหาที่ปรากฏตามคำหลักในการสืบค้น ได้พบว่า ประเด็นของเนื้อหาที่มีการศึกษามากเป็นอันดับแรก จำนวน 18 รายการ คือ เรื่องสถาปัตยกรรม จิตรกรรมและประติมากรรมโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัดและพุทธศาสนา มีจำนวนน้อยที่ศึกษาเรื่องประเพณีการปลูกเรือน เนื้อหาที่มีการศึกษามากเป็นอันดับรองลงมามีจำนวน 9 รายการ คือ เรื่องงานหัตถกรรมและงานช่างประเภทต่างๆ เช่นการทอผ้า การแกะสลัก เครื่องเงิน หรือการทำตุ๊กและโคม ในหมวดนี้ การศึกษาเรื่องผ้าทอพื้นเมืองมีรายการมากที่สุด เนื้อหาที่มีความสนใจศึกษารองลงมาอีก ได้แก่ เรื่องของดนตรีพื้นบ้านและงานศึกษาที่ให้ภาพรวมของวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ มีจำนวนอย่างละ 4 รายการเท่าๆ กัน อันดับสุดท้ายได้แก่ การศึกษาวรรณกรรมและตำนาน มี 3 รายการ

4.2 ผลงานประเภทวิทยานิพนธ์

ในส่วนของผลงานที่เป็นวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในภาคเหนือซึ่งมีจำนวน 28 รายการ จำแนกเป็นภาษาไทย 26 รายการ และภาษาอังกฤษ 2 รายการนั้น พบว่า วิทยานิพนธ์ที่เป็นภาษาไทยส่วนใหญ่จะเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและมีบางส่วนเป็นผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง (Independent Study) วิทยานิพนธ์ภาษาไทยส่วนใหญ่ศึกษาเรื่องงานหัตถกรรม โดยเฉพาะการทอผ้ามากเป็นอันดับแรก มี 12 รายการ รองลงมาเป็นการศึกษาเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้านและตำนาน มีงานศึกษา 6 รายการ ถัดมาเป็นการศึกษาเรื่องดนตรีพื้นบ้าน มี 5 รายการ การศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมมี 4 รายการ และงานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมมีจำนวน 3 รายการ ส่วนวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ 2 รายการนั้น เล่มหนึ่งศึกษาเรื่องสถาปัตยกรรมและอีกเล่มหนึ่งศึกษาเรื่องดนตรีพื้นบ้าน

4.3 ผลงานประเภทเอกสารงานสัมมนา

ผลงานในหมวดนี้มีอยู่ทั้งสิ้น 17 รายการ เป็นภาษาไทย 12 รายการ และอีก 5 รายการเป็นภาษาอังกฤษ ในส่วนเอกสารภาษาไทย มีงานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม 3 รายการและหัตถกรรม 3 รายการ อีก 2 รายการเป็นเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีอีก 2 รายการเป็นเรื่องภาพรวมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และมี 1 รายการเป็นเรื่องการปรับตัวของดนตรีพื้นเมืองในยุคปัจจุบัน ส่วน

เอกสารภาษาอังกฤษประกอบการสัมมนาวิชาการในต่างประเทศนั้น มีงานเกี่ยวกับวรรณกรรมตำนาน อยู่ 2 รายการ ส่วนอีก 3 รายการเป็นเรื่องสถาปัตยกรรม ทัศนกรรมและดนตรีอย่างละ 1 ชิ้น

4.4 ผลงานประเภทบทความในวารสาร

บทความในวารสารมีทั้งสิ้น 9 รายการ ที่เป็นภาษาไทย จำนวน 6 รายการ และภาษาอังกฤษ 3 รายการ ได้พบว่า ในส่วนบทความภาษาไทย เนื้อหาของผลงานที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมมีอยู่ 3 รายการ อีก 1 รายการเป็นเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้าน และ 2 รายการอยู่ในหมวดภาพรวมประเพณีและพิธีกรรม ส่วนบทความในวารสารภาษาอังกฤษทั้ง 3 รายการนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิตทัศนกรรมและผ้าทอ

4.5 ผลงานประเภทบทความในหนังสือ

ในหมวดนี้มีบทความทั้งสิ้น 11 รายการ เป็นบทความในหนังสือภาษาไทย 6 รายการและในหนังสือภาษาอังกฤษ 3 รายการ ในส่วนของภาษาไทย มี 2 รายการเป็นเรื่องของทัศนกรรมและผ้าทอ อีก 1 รายการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมและ 1 รายการเป็นเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้าน ส่วนบทความที่เป็นภาษาอังกฤษนั้น มี 1 รายการเป็นเรื่องของผ้าทอพื้นเมือง และอีก 2 รายการ จัดอยู่ในหมวดภาพรวมวัฒนธรรม รายการหนึ่งเกี่ยวกับบทบาทช่างในวัฒนธรรมภาคเหนือและอีกหนึ่งรายการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่างชนเผ่าที่ต่างกัน

4.6 ผลงานประเภทหนังสือ

ในส่วนนี้ หนังสือภาษาไทยมี 3 รายการ เนื้อหาการศึกษาเกี่ยวกับ สถาปัตยกรรม 1 รายการ ทัศนกรรม 1 รายการและ ภาพรวมวัฒนธรรมประเพณีอีก 1 รายการ สำหรับหนังสือภาษาอังกฤษซึ่งมีอยู่ 16 รายการนั้น เนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมและการทอผ้าพื้นเมือง

ตารางที่ 3 ลำดับความสำคัญของเนื้อหาของผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมในภาคเหนือ

ประเภท	ลำดับความสำคัญของเนื้อหา(4 ลำดับ)	
	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
1. งานวิจัย	สถาปัตยกรรม,จิตรกรรม หัตถกรรมและผ้า ดนตรีพื้นบ้าน วรรณกรรมและตำนาน	
2. วิทยานิพนธ์	หัตถกรรมและผ้า วรรณกรรมและตำนาน ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่น,พิธีกรรม,ประเพณี	สถาปัตยกรรม,จิตรกรรม การทอผ้า
3. เอกสารงานสัมมนา	สถาปัตยกรรม,จิตรกรรม หัตถกรรม วรรณกรรมและตำนาน ภาพรวมประเพณี	วรรณกรรมและตำนาน ดนตรีพื้นบ้าน หัตถกรรม สถาปัตยกรรม
4. บทความในวารสาร	สถาปัตยกรรม ภาพรวมประเพณี วรรณกรรมพื้นบ้าน-	การทอผ้า
5.บทความในหนังสือ	หัตถกรรมและการทอผ้า สถาปัตยกรรม วรรณกรรมพื้นบ้าน	ภาพรวมประเพณี
6. หนังสือ	สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ภาพรวมประเพณี	สถาปัตยกรรม การทอผ้า

5. แหล่งการสืบค้น

จากการศึกษาถึงผลงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศิลปวัฒนธรรมในภาคเหนือทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ได้พบว่า จากจำนวน 101 รายการที่จำแนกประเภทออกเป็น งานวิจัยวิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร และหนังสือ และเอกสารงานสัมมนานั้น มีแหล่งที่มาที่หลากหลาย จำแนกออกได้เป็น สถาบันอุดมศึกษา (ทั้งของรัฐและเอกชน) องค์กรอิสระ (ทั้งในและต่างประเทศ) วารสารวิชาการ เอกสารที่ประชุมทางวิชาการ สำนักพิมพ์ และองค์กรของรัฐ ซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น สถาบันวิจัยของกระทรวง ทบวง กรม, สถาบันวิจัยของรัฐ สถาบันวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น

บรรณนิทัศน์ภาษาอังกฤษ

Sunee Ariyakhrua, Sirikun Phumphaichit et al, (2002) 'Lampang's Religious Heritage' Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of Arts Degree Naresuan University.

This study describes the dissemination and preservation of the art and culture of the temple in Lampang that forms important parts in history of the North. It argues that the religious architecture is the most important form of Lampang's cultural heritage. The brief history of nineteen significant ancient temples in Lampang is illustrated with pictures and maps. This kind of information will be useful as a guide book.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Lampang, culture preservation, religious architecture.

Bowie, Katherine A., (1992) "Unraveling the Myth of the Subsistence Economy: Textile Production in Nineteenth-Century Northern Thailand" **The Journal of Asian Studies** (51)4: 797-823.

The article summarizes the development of the study of Thai peasant history. It also gives evidence about an important component of the traditional rural economy, textile production, focusing on Chiang Mai. The author argues that the subsistence economy paradigm has underestimated: (1) the degree of specialization of labor, (2) the magnitude of economic class divisions, (3) the scope of poverty, (4) the role of trade, and (5) the extent of changes in production and consumption. This paper argues that the productive process, exchanges of labor and goods are more characteristic of a market society than a subsistence economy occurred.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Chiang Mai, textile, subsistence economy, commercialization, peasant society, production, consumption

Howard, M.C., (2004) "A Comparative Study of the Warp Ikat Patterned Textiles of Mainland Southeast Asia" **Textile: The Journal of Cloth and Culture** (2)2: 176-206.

This article examines the warp ikat patterned textiles of Mainland Southeast Asia. Although they have received far less attention than the warp ikat patterned textiles of Insular Southeast Asia they represent an extremely important part of the textile heritage of the region. Warp ikat patterned textiles are produced primarily in three areas of Mainland Southeast Asia: by the Thai of northwestern Vietnam and the adjacent area of Laos, by the Cham and some highland Mon-Khmer-speaking peoples in southern Vietnam and Laos, and by groups of Karen, Lawa, and Northern Tai (Khon Muang) in Burma and northern Thailand. After a brief survey of each of these warp ikat traditions, the article explores probable linkages between the three traditions. Finally, the article relates these data to the broader issue of the origin and spread of warp ikat weaving in Southeast Asia.

Keywords: art and culture, northern Thailand, ethnicity, comparative study, textile, representation, commercialization

Bowie, Katherine A. , (2000) "Ethnic Heterogeneity and Elephants in Nineteenth-Century Lanna Statecraft" **Civility and Savagery: Social Identity in Tai States** (330-48) Richmond: Curzon Press.

This article summarizes evidence concerning the practice of taking civilian war captives and consequences for ethnic diversity; the second considers the political and economic importance of elephants; and the third section looks at elephant's mahouts and suggests a dual pattern: ethnic diversity among royal or state mahouts and ethnic specialization among those working for private owners. In conclusion, the author considers whether traditional states contributed to a historical process of ethnic homogenization, if at all, by default or by design.

Keywords: art and culture, northern Thailand, ethnicity, symbolic interpretation, historical study, value system.

Bowie, Katherine A., (1992) "Trade and Textiles in Northern Thailand: A Historical Perspective" **Textiles in Asia: A Common Heritage** (180-99) Bangkok: Mahidol University.

This paper examines the northern Thai peasant, especially in Chiang Mai Valley, has frequently been characterized as a subsistence economy. This paper argued that cause an understanding of textile as one of the trio of "food, clothing and shelter," is a vital underpinning to any understanding of society. The process of cloth production and the role of trade have contributed to underestimating the social significance of cloth in the Thai peasant economy. The author shall discuss the production of cotton and silk relation with northern Thai history. In conclusion, she shall suggest how the acceptance of the market-base understanding of northern Thai society over a subsistence-oriented conception provides a possible inroad into understanding the dynamics of northern Thai history.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Chiang Mai, textile, historical study, commercialization, peasant economy.

Chalermchai Chaichompoo, (2002) 'Integrating Lanna Script into the Curriculum: A Proposal' Paper Presented at the 8th International Conference on Thai Studies January 9-12, 2002 Ramkhamhaeng University Nakhon Phanom, Thailand.

This attempt is not a secessionist ideology but based on the maintenance to the language and culture. Although Lanna is different from Standard Thai in terms of phonology, lexicons, and syntax such an attempt is in line with Article 25, Section II on Education in the Declaration, stating that all language communities are entitled to have at their disposal all the human and material sources necessary to ensure that their language is present to the extent they desire at all levels of education within their territory: property trained teachers, appropriate teaching methods, text books, finance, building and equipment, traditional and i n n o v a t e t e c h n o l o g y .

Keywords: art and culture, northern Thailand, linguistic landscape, territory, property

Kruamas Woodtikarn, (1998) "Rituals, Revitalization and Reproduction: Textiles in a Remote Thai Village" **The Journal of the International Institute** (7)3.

This paper examines, under a grant from the Thai National Culture Commission, the writer conducted research on northern Thai textiles and authored *Life, Faith and Textiles: Passing on knowledge about textiles in Amphoe Mae Chaem*. This paper based on the cultural and social context, in which the textiles were created, forgotten, revived, reproduced and modified. The writer became aware of the ways in which the weaving tradition in Mae Chaem signified a woman's entry into successive stages of life and a means for her to follow the Buddhist path. For traditional Buddhist village women in Mae Chaem, then, weaving had not only a pragmatic function, but also a hermeneutical one relating to Buddhist values and stories.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Chiang Mai, textile, gender, Buddhism, hermeneutic.

Vallard, Annabel, (2005) "'Traditional' Handicraft to Weave 'National Identities'; Weaving in Thailand and Lao P.D.R.' The Ninth International Conference on Thai Studies Northern Illinois University April 3-6, 2005.

The paper interrogates weaving and textiles as statements of national images produced for local and international audiences. From the analysis of local situations, the writer shall discuss the circulation of ideas and practices all together with Laotian textiles in Lao P.D.R and in Thailand. Since the 1990's, Bangkok, Khon Kaen or Chiang Mai are indeed considered as major hubs for the commercialisation of textiles weaved in Lao P.D.R. but often labeled by Thai traders as "made in Thailand". The connecting of local traditions with traders' knowledge, governmental policies and international expert evaluations in a complex network through Laotian textiles' circulation have been greatly influencing the consumption and usage of these fabrics by locals weavers and non-weavers and altering the images linked to them.

Keywords: art and culture, northern Thailand, textile, comparative study, commercialization, production relation, division of production.

Kriangsak Chetpatanavanich, (2005) 'Social History of Modernity in Rural Chiang Mai Province, Thailand' The Ninth International Conference on Thai Studies Northern Illinois University April 3-6, 2005.

The studies of modernity today have been fundamentally changed. Modernity has always been considered as universal phenomenon and as unilinear development of history from primitive through traditional and finally to achieve modern condition. However, some recent research on this issue provides a different perspective. In this study, the writer would like to emphasize the meaning of modernity as constructed by rural people of Chiang Mai in the north of Thailand. In this study he would like to presents 'Phiang Luk Thung Kum Maung' or modern northern country songs performed by local singers to represent the meaning of modernity. Song is one of the channels used by people to express their ideas.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Chiang Mai, historical study, modernity, discourse.

Afanasieva, Elena , (2005) 'Phii and Khwan in Thai Literature and Folklore' Paper Presented at the 9th International Conference on Thai Studies Northern Illinois University April 3-6, 2005.

There are two categories of spirits in Tai (Thai) mythology - an individual guardian spirit that is called 'kwan' and 'phii' - all other spirits and deities. Their functions can partly coincide in the 'state' religion of a Tai muang in which the Dragon. These beliefs are shown in the myths and tales of many Tai This religions is based on 'baan-muang', the traditional socio-economical structure of a Tai muang. Many of the ancient beliefs and the 'dam' cult of paternal ancestors are described in Lao epic poem "Thaao Hung - Thaao Tjuang" that was written down in Eastern Laos. Some of elements these religions were described in Chiangmai epic poem about Phra Lo which was translated from the local dialect into Siamese language. The population of Central Thailand had preserved the ancient 'indianised' cult of Rama was based on 'sakdina' social system, and traditional Tai beliefs have survived as the lower mythology of life cycle (kwan). These beliefs are reflected in Siamese traditions and in the local folk epic.

Keywords: art and culture, northern Thailand, mythology, guardian spirit, belief system, structuralism, nationalism.

Stratton, Carol, (2004) **The Buddhist Sculpture of Northern Thailand** Chiang Mai: Silkworm Books.

The art of the Northern kingdoms of Thailand was Buddhist, and the Buddha image was at its core. These images were created not only as contemporary reminders of Gautama Buddha, but were in themselves objects of respect and intense veneration. The purpose of traditional Buddhist art was not to delight the eye or "decorate", but to remind, enlighten, and instruct. This volume shows that Lan Na sculpture is an enormous body of work beginning with the Mon-Hariphunchai period of the eleventh century, through the Classic period of Lan Na's Golden Age in the fifteenth century, up until Lan Na's integration into the rest of Thailand. It is a tradition of surprising diversity positioned alongside the other great Southeast Asian art traditions--the Dvaravati and Sukhothai in Thailand, the Pagan in Burma, and the Khmer in Cambodia.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Chiang Mai, Buddha image style, historical study, hermeneutic.

Conway, Susan, (2003) **Silken Threads Lacquer Thrones: Lan Na Court Textiles** Cambridge: Cambridge University Press .

Lan Na was established as an independent kingdom in the 13thC and comprised of what is now north Thailand and western Laos. In 1892, Lan Na was integrated with the kingdom of Siam, and when Siam was renamed Thailand in 1939, the people became referred to as Thai. To this day, however, aspects of the Lan Na culture can still be found in northern Thailand. In this lavishly illustrated book, textile expert Susan Conway traces the history of the Lan Na princes, and their complex marital and political alliances with neighboring principalities. She shows how the Lan Na royal court continued to wear

indigenous dress despite changing times, demonstrating their loyalty to the culture they cherished.

Keywords: art and culture, northern Thailand, historical study, textile, dress identification, time-space approach.

Blackburn, Anne M., (2005) 'Potency Practices and Spatial Copying: Lanna and Sukothai Look to South Asia' The Paper Presented at the 9th International Conference on Thai Studies Northern Illinois University April 3 - 6, 2005.

This paper examines the problem of spatial copying and translation by focusing on two cases in which South Asian devotional/pilgrimage sites were copied onto Southeast Asian soil. By exploring the context for Lanna interest in copying the Maha Bodhi Temple at Bodha Gaya (India) and Sukothai preoccupation with local versions (Adam's Peak, Sri Lanka), this paper suggests some of the literary, devotional, and political concerns that may have shaped the development of local Buddhism connected through landscape and architecture to other parts of the Buddhist world. This paper begins to investigate the rhetorical claims made by the replication/translation of potent space, discussing this in the context of a broader vision of South and Southeast Asian Buddhism defined by 'connective histories' of what the author called potency practices.

Keywords: art and culture, northern Thailand, local Buddhism, belief system, landscape, architecture, practical knowledge.

Aroonrut Wichienkeo, (2002) "'Lua Leading Dogs, Toting Chaek, Carrying Chickens': Some Comments" **Inter-Ethnic Relations in the Making of Mainland Southeast Asia and Southwestern China** (1-22) Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.

This author explained the relationships between the Lua and Tai Yuan in Chiang Mai as well as with King Kawila. "Lua or Lawa leading dogs, toting chaek carrying chickens" refer to Lua participation in royal procession into Chiang Mai. The Lua entered the city prior to the

royal entrances. Chaek is a basket. It's interesting that the Lua were participants and that they brought along what they did. Why were the Lua needed for the ceremonies? Why did the Lua bring dogs, chaek, and chicken?

Keywords: art and culture, northern Thailand, Chiang Mai, Lua (Lawa), historical study, symbolic interpretation.

Prateep Nakpi, (1997) 'Tubkeng: Music in Funeral at Ban Pa-Daeng Petchaboon' M.A. Cultural Studies (Ethnomusicology) Institute of Language and Culture for Rural Development.

The purpose of this research was to study on the history of Tubkeng music, its characteristics, roles and status in Thai society. The results of this study found that Tubkeng music has been exchanged and relayed in culture in the vicinity of Phitsanulok, Sukhothai, and Uttaradit provinces where people have the music used in the same ceremonies, funerals and auspicious events. It can be assumed that Tubkeng was influenced by Buddhism, Brahmanism and the beliefs in spirits. It is also indicated in the activities of rituals. Tubkeng musical instruments are developed by the craftsmanship of Tubkeng musicians themselves who were transferred and collected their experience from their ancestors. For the roles and status of Tubkeng music at Ban Pa-daeng, it was found that it has been a music band that always serves the community. Nowadays, though, it reduces its roles because of a certain type of musical influence that sometimes interferes with Tubkeng music. But it is still a symbol of Ban Pa-daeng villagers. And every time there is a funeral, Tubkeng music is almost always called for, for a performance.

Keywords: art and culture, northern Thailand, Petchaboon, ethnomusicology, Buddhism, Brahmanism.

บรรณนิทัศน์ภาษาไทย

ทิพย์คำพร หาญอมรเศรษฐ์, (2546) 'ศึกษาพลวัตผ้าทอพื้นเมือง: กรณีศึกษาผ้าขึ้นตีนจกบ้านนาทะเล ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์' วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตผ้าทอขึ้นตีนจกบ้านนาทะเล ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่าวัตถุดิบ ขั้นตอนการทำเส้นใย เครื่องมือ วิธีการทอ รูปแบบ ลวดลาย และกระบวนการจัดจำหน่ายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เหตุจากปัจจัยภายนอกคือการสนับสนุนจากบุคคล องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนด้านศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ส่งผลให้ขึ้นลายโบราณถูกกว่านซื้อออกจากชุมชน ปัจจัยภายในด้านเศรษฐกิจและวิถีชีวิต ทำให้ผู้ทอยอมให้ผู้จ้างกำหนดลวดลายและสีขึ้น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, อุตรดิตถ์, การผลิต, ผ้าทอ, การท่องเที่ยว, กระบวนการทำผ้า วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

อารมณี เกิดขันหมาก, รำพูน ศรีสว่าง และคณะ, (2547) 'วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมล้านนาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งสาวของเพ็ญศรี ม่วงศรี' การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศึกษาเพลงลูกทุ่งสาวของเพ็ญศรี ม่วงศรี พบว่าเพลงสะท้อนสภาพสังคมที่มีวิถีชีวิตแบบล้านนา ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากกระแสวัฒนธรรมเมืองไหลเข้ามา บ้างก็สร้างสำนึกดีเรื่องการศึกษา ส่วนค่านิยมและความเชื่อ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณียังคงดำรงอยู่ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพมีอาชีพเกษตรกรรม ฐานะยากจน คนชนบทออกไปขายแรงงาน แม้จะรักษาวิถีชีวิตแบบล้านนาไว้ แต่วัฒนธรรมเมืองที่ครอบงำบางส่วน เห็นได้จากค่านิยมฟุ้งเฟ้อมีบ้านหลังโต

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, เพลงลูกทุ่ง, ภาพตัวแทน

ปราโมทย์ ภักดีณรงค์, (2547) 'การเมืองของสุนทรียภาพผ้าขึ้นตีนจกกับกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมแม่แจ่ม' วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการสร้างคุณค่าและการรื้อฟื้นวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ พบว่าเกี่ยวข้องกับกระแสความคิดทางสังคมและการสร้างตัวตนผ่านการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ของคนชั้นกลาง ทว่าคุณค่าหรือความหมายบางชุดกลับตัดทอนและมีเนื้อหาขัดแย้งกับ

ความทรงจำร่วมของคนในชุมชน แต่เมื่อพวกเขาเข้าถึงภาพนำเสนอชิ้นนั้น แต่ละกลุ่มต่างสร้างบทสนทนาขึ้น โดยการปฏิเสธ ต่อรอง และการเลือกใช้ภาพนำเสนอเหล่านั้นภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของกลุ่มแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, ผ้าขึ้นตีนจก, วาทกรรมความรู้, ภาพตัวแทน, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

อำไพพรรณ หนูนภักดี, สมาน ชินวงศ์ และคณะ, (2544) 'การถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าบ้านวังโบสถ์ ตำบลวังโบสถ์ อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์' การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านวังโบสถ์ ตำบลวังโบสถ์ อำเภอวังโบสถ์ จังหวัดเพชรบูรณ์จัดตั้งโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองไผ่ โดยส่งประธานกลุ่มไปเรียนและถ่ายทอดการทอผ้าแบบครบวงจร คือการจัดหาวัตถุดิบ ผลิตเส้นด้าย ย้อมสี การตกแต่ง และวิธีการทอผ้าด้วยกี่กระตุก จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดลำปาง เนื่องจากชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจึงมีเวลาว่างพอที่จะทอผ้าเสริมรายได้ กลุ่มสามารถสร้างกี่กระตุกและเรียนรู้การทอผ้าแบบดั้งเดิมไว้ได้

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เพชรบูรณ์, หัตถกรรม, ผ้าพื้นเมือง, การผลิต, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

โสภา สารเดือนแก้ว, เสน่ห์ นุภาค และคณะ, (2544) 'ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยในงานเขียนของ มาลา คำจันทร์' การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของในงานเขียนของ มาลา คำจันทร์ ปรากภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย คือ คติความเชื่อ หลักการพื้นฐานองค์ความรู้ที่สั่งสมถ่ายทอดกันมา ตำนานและคำสอน ศิลปวัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบกันมา การประกอบอาชีพท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง การดัดแปลงเทคโนโลยีและหลักการปฏิบัติสมัยใหม่ให้เหมาะกับชุมชน และยังสามารถนำมาประยุกต์กับการเรียนการสอนอีกด้วย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, ความเชื่อ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภัทรวรรณ ยงค์ชัย, (2540) 'แม่ยก: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงลิเก กับคนดูเปรียบเทียบ กรุงเทพมหานครกับพิษณุโลก' วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้พบว่า แม่ยกลิเกในกรุงเทพมหานครเป็นแม่ยกพิศวาส เพราะสภาพทางครอบครัว แยกแยก พื้นฐานการศึกษาไม่สูง อยู่ในสังคมเมืองขนาดใหญ่ ไม่มีความอบอุ่น รายได้สูง จึงเป็นเงื่อนไขให้มีเพศสัมพันธ์ได้ง่ายกว่า ขณะที่พิษณุโลกเป็นแม่ยกอุปลั๊ก เพราะครอบครัวอบอุ่นพร้อมหน้า พื้นฐานการศึกษาหลากหลาย รายได้ต่ำ อยู่ในสังคมเมืองขนาดเล็ก และไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับลิเก แต่ช่วยอุปลั๊กแบบลูกหลาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิษณุโลก, ระบบอุปลั๊ก, การละเล่น, ลิเก, เพศวิถี

ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิ์, (2546) 'การศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะการทำภาชนะเครื่องเงินของช่างทำเครื่องเงิน ในเขตเมืองเชียงใหม่' วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาอุตสาหกรรมการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะการทำภาชนะเครื่องเงิน บ้านวัวลาย อำเภอเมือง บ้านแม่ฮ้อย อำเภอสันทราย และบ้านสันกลางเหนือ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งถือได้ว่าสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ตามระบบการศึกษาแบบใหม่ เนื่องจากเนื้อหา วิธีการ สื่อ และระยะเวลาในการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับการปฏิบัติจริงของผู้สอนและผู้เรียน ไม่มีรูปแบบ ตำรา และชั่วโมงเรียนที่ตายตัว ผู้เรียนส่วนมากมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สอน และมีความต้องการถ่ายทอดและดำรงไว้ซึ่งทักษะการทำเครื่องเงิน ทั้งขั้นตอน รายละเอียด และกระบวนการทำทั้งหมด อีกทั้งเครื่องเงินก็เป็นวัตถุที่มีคุณค่า สวยงามในตัวเองอยู่แล้ว

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, เครื่องเงิน, ช่างฝีมือ, ความรู้ชาวบ้าน, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

วันชัย วงศ์เทพนิวัติ, (2540) 'พระพิมพ์ดินเผาศิลปะสุโขทัยที่พบในเขตจังหวัดสุโขทัย' วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษาพระพิมพ์ดินเผาศิลปะสุโขทัย จำนวน 328 องค์ มีขนาดต่างๆ พบว่าฝีมือช่างสุโขทัยได้จำลองพุทธลักษณะทุกปางคือ ปางมารวิชัย ปางสมาธิ ปางประทับยืน ปางประทานอภัย และปางลีลา เหล่านี้ถือเป็นลักษณะเฉพาะศิลปะสุโขทัย รุ่นต่อๆ มาจึงพัฒนาพุทธลักษณะอื่นตาม

ความเชื่อหรือความสนใจของผู้สร้าง วัตถุประสงค์การสร้างเพื่อเคารพบูชาหรือบรรจุในเจดีย์สถานเพื่อสืบอายุพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, โบราณวัตถุ, ความเชื่อ, พุทธศาสนา

วันทนีย์ ดวงอาจ, (2546) 'เปรียบเทียบเพลงร่ำวงพื้นบ้านของตำบลมะขามสูง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกกับ เพลงร่ำวงพื้นบ้านตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์' วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ได้รวบรวมเพลงร่ำวงพื้นบ้านของตำบลมะขามสูง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกมี 219 เพลง บ้านตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์มี 140 เพลง รวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผลการวิเคราะห์ว่ามีเพลงที่คล้ายกันและต่างกัน เพลงที่คล้ายกันมี 48 เพลง เนื่องจากการรับวัฒนธรรมเพลงและการร่ำวงจากเพลงร่ำวงของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นที่นิยมแพร่หลายทุกท้องถิ่นในประเทศไทย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, เพลงพื้นบ้าน, การละเล่น, ร่ำวง, การศึกษาชุมชน

อนุชา ชาตรักษา, (2543) 'โลกทัศน์ทางการเมืองของศิลปินเพื่อชีวิตในสังคมไทย' การค้นคว้าอิสระหลักสูตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาแนวคิดและความประสงค์ทางการเมืองของศิลปินเพลงเพื่อชีวิตในการสร้างสรรค์ผลงานเพลง เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางการเมืองเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 รวมถึงเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่มีผลต่อบทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในสังคมไทย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, วรรณกรรม, เพลงเพื่อชีวิต, การเมืองการปกครอง, การศึกษาประวัติศาสตร์

หทัยวรรณ ไชยะกุล และ ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล, (2542) **การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทโคลงคำสอนของล้านนา** เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานวิจัยนี้วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีสอนจริยธรรมในวรรณกรรมประเภทโคลงคำสอนของล้านนา จำนวน 10 เรื่อง การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญในวรรณกรรมโคลงคำสอนของ

ล้านนาว่ามุ่งสอนให้คนทุกคนชั้นประพุดิตนให้เหมาะสมกับฐานะในสังคม และยึดหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อความสงบสุขของตนเองและชุมชน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, ระบบความเชื่อ, จริยธรรม, พุทธศาสนา

สายสม ธรรมธิ, (2537) **ลาย: ศิลปการป้องกันตัวของไทยใหญ่** เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในเรื่องลายหรือชั้นเชิงของศิลปะในการป้องกันตัวด้วยมือเปล่าและอาวุธของชาวไทใหญ่ในต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน พบรูปแบบของศิลปะการป้องกันตัวที่สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชนชาติ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, แม่ฮ่องสอน, ไทยใหญ่, ศิลปะการป้องกันตัว, การอนุรักษ์วัฒนธรรม, การศึกษาประวัติศาสตร์, อัตลักษณ์

สุรพล ดำริห์กุล, (2538) **เจดีย์ข้างล้อมในดินแดนล้านนา** เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเจดีย์ล้อมข้างที่ปรากฏมีอยู่ในดินแดนล้านนามีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง พบว่าเจดีย์วัดข้างล้อมที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องราวของพระพุทธศาสนาปางวางศที่เข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองของอาณาจักรล้านนา โดยเจดีย์ข้างล้อมแบบทรงกลมน่าจะเป็นลักษณะของศาสนสถานที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาฝ่ายนิกายรามัญ และเจดีย์ข้างล้อมแบบทรงกลมน่าจะเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาฝ่ายสีหฬ อย่างไรก็ตามเมื่อได้มีการกระทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดโพธารามมหาวิหารหรือวัดเจ็ดยอดแล้ว ความขัดแย้งของพระพุทธศาสนาทั้งสองนิกายลดน้อยลง และดูเหมือนว่าเจดีย์แบบข้างล้อมจะไม่ปรากฏขึ้นในดินแดนล้านนาอีกเลย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สถาปัตยกรรม, โบราณสถาน, เจดีย์, จักรวาลวิทยา, พุทธศาสนา, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

อัญชลี เจ็งเจริญ, (2539) **ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบนกับการพัฒนาหัตถกรรม** เชียงใหม่: ม.ป.พ.

งานชิ้นนี้นำเสนอภาพรวมทางประชากรและเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบน บทบาททางเศรษฐกิจของหัตถกรรมกับเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับปัญหาประชากร สรุปข้อเสนอแนะในด้านปัญหาสำคัญของหัตถอุตสาหกรรมในภาคเหนือ ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมในภาคเหนือ รูปแบบการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมในภาคเหนือ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม, หัตถกรรม, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

ประทีป นกปี, (2543) "ดนตรีชาวเขาเผ่าลีซอ Music of Lisaw" รายงานการวิจัยงบประมาณรายได้ปี 2543 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานทางมานุษยวิทยาการดนตรีในบ้านดอยล้าน อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบองค์ประกอบทางดนตรีของชาวลีซอ พบว่าการเล่นดนตรี การเต้นรำ เพื่อความบันเทิงในพิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ลักษณะดนตรีมีความสัมพันธ์กับการเต้นรำ บทบาทหน้าที่ที่ดนตรีมีต่อวิถีชีวิต ความเป็นมา ความเป็นอยู่ เอกลักษณ์วัฒนธรรม และประเพณีของชาวลีซอ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงราย, ลีซอ (ลีซู), ดนตรี, พิธีกรรม, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

อนุชา เทวราชสมบูรณ์, (2544) "การศึกษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์" รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จากเอกสารขององค์กรที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากเวียงจันทน์ สปป.ลาว ทำให้วัฒนธรรมคล้ายกับชาวลาวและชาวไทยอีสาน มีภาษาคำพูดและสำเนียงลาว มีภูมิปัญญาทางศิลปหัตถกรรม การเกษตร และการรักษาโรคด้วยสมุนไพร ซึ่งมีการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ อาทิ การประกอบอาหาร การแต่งกาย การจัดกิจกรรมในงานประเพณีพิธีกรรม และการละเล่นพื้นบ้านในวาระต่างๆ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เพชรบูรณ์, การแต่งกาย, ประเพณี, พิธีกรรม, การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

จำลอง คำบุญชู, (2543) 'กล่องข้าวตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง: บทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตกล่องข้าว' เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนในภาคเหนือ" ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 28-29 มกราคม 2543.

งานศึกษานี้นำเสนอบทบาทความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์การผลิตกล่องข้าวหรือ "กล่องเข้า" ซึ่งเป็นภาชนะจักสานจากไม้ไผ่สำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามลักษณะลวดลายต่างๆ พบว่าโรงเรียนเชิญชาวบ้านจากชุมชนไปช่วยครูสอนนักเรียนตามนโยบายและเงื่อนไขของโรงเรียน ภายในชุมชนบทบาทของครอบครัวจึงมีความสำคัญในการสืบทอดภูมิปัญญานี้มากกว่า อย่างไรก็ตามปัญหาที่มีตลาดรับซื้อลดลงและวัตถุดิบไม้ไผ่ที่มีอย่างจำกัดกำลังเป็นอุปสรรคต่อการผลิตและการสืบทอดภูมิปัญญา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำปาง, หัตถกรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การอนุรักษ์วัฒนธรรม, การศึกษาชุมชน

ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์, (2547) 'การเมืองของสุนทรียภาพผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม' เอกสารการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 3 ทบทวนภูมิปัญญา ท้าทายความรู้ ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร 24-26 มีนาคม 2547.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับ การสร้างความรู้ต่อผ้าขึ้นตีนจกในชุมชนชนบท อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ แห่งหนึ่ง ซึ่งถูกนำเสนอเป็นภาพแทนวัฒนธรรมล้านนาแบบดั้งเดิม พบว่า เกิดขึ้นอย่างสัมพันธ์กับกระแสการค้าหารากเหง้าของวัฒนธรรมในสังคมไทย ความรู้ดังกล่าวจึงแฝงด้วยระบบคุณค่าและอุดมการณ์ของคนชั้นกลางหรือปัญญาชนที่มีต่อชุมชนไทย และขัดแย้งกับความทรงจำร่วมของคนท้องถิ่นเอง แต่คนท้องถิ่นแต่ละกลุ่มก็สร้างปฏิสัมพันธ์กับความรู้เหล่านั้นด้วยรูปแบบและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, หัตถกรรม, ผ้าทอ, วาทกรรมความรู้, ภาพตัวแทน, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

สุรพล ดำริห์กุล, (2543) 'งานศิลปกรรมลายคำประดับอาคารทางศาสนาล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๔' เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนในภาคเหนือ" ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 28-29 มกราคม 2543.

ศึกษาตัวอย่างงานศิลปกรรมลายคำที่มีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21-24 ซึ่งมีอยู่ 8 แห่ง ได้แก่ วิหารพระพุทธรูปกับวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง วิหารวัดไหลหิน ในเขตอำเภอเกาะคา วิหารวัดเจียง ในเขตอำเภอเถิน วิหารวัดปงยางคก ในเขตอำเภอบางขัน วิหารโคมคำวัดพระธาตุเสด็จกับวิหารวัดคะตึกเชียงม่วน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และวัดปราสาท อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็น ลวดลายปิดทองบนพื้นสีแดงชาด ทำลวดลายลงรักปิดทอง ปรากฏทั้งลวดลายที่ได้รับอิทธิพลจาก ลวดลายล้านนาในพุทธศตวรรษที่ 19-20 ลวดลายในศิลปะจีน ลวดลายในศิลปะสุโขทัย ศิลปะอยุธยา และศิลปะรัตนโกสินทร์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำปาง, จิตรกรรม, พระวิหาร, โบราณสถาน, พุทธศาสนา

ดนตรี ไพฑูริย์ศรี, (2539) 'วิเคราะห์เนื้อหาเพลงพื้นบ้านของตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย' วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้รวบรวมและจำแนกเพลงพื้นบ้านในตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สามารถจัดได้ 5 ประเภทคือ เพลงกล่อมเด็ก เพลงปฏิพากษ์ เพลงประกอบการละเล่น เพลงรำวง และ เพลงเบ็ดเตล็ด วิเคราะห์ได้ว่าเนื้อหาสะท้อนความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ความอยู่เย็นเป็นสุข ความเชื่อและค่านิยม ส่งผลให้ชาวบ้านยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ และชาวบ้านคิดว่าแนวคิดดังกล่าวเหมาะสมกับสังคมอื่นเช่นกัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, วรรณกรรม, เพลงพื้นบ้าน, ความเชื่อ, ค่านิยม

บำเพ็ญ พงษ์รัตนานุกูล, วณิชกรณ์ อุ่นเป็ง และคณะ, (2545) 'ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมใน เพลงกล่อมเด็ก ตำบลบ้านด้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา' การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษาภาพสะท้อนสังคม วัฒนธรรม และการใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็ก ของชาวบ้านตำบลบ้านด้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาพบว่า ภาพสะท้อนสังคมมีคุณค่าด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน ทั้งการประกอบอาชีพ ลักษณะประชากร คมนาคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและครอบครัว ความ

เชื้อ ประเพณี และค่านิยม อีกทั้งการใช้ภาษาก็มีสุนทรียรส ด้วยการใช้สัมผัสสระและพยัญชนะ ก่อให้เกิดภาษาเฉพาะถิ่น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พะเยา, วรรณกรรม, เพลงพื้นบ้าน, ภาษา, ภาพตัวแทน

ปรานอม อัดโตนิ, (2541) 'การศึกษาการทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอ ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร' วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

งานชิ้นนี้ศึกษาสภาพทั่วไปของบ้านป่าแดงตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่าประชากรทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและทอผ้าพื้นเมืองเป็นอาชีพรอง ตามประวัติศาสตร์ชาวบ้านอพยพมาจากลาวกว่า 100 ปี ยังคงยึดถือขนบประเพณีดั้งเดิม การผลิตผ้าพื้นเมืองตามลวดลายต่างๆ วัตถุประสงค์เป็นเส้นใยสำเร็จรูปเพราะท้องถิ่นหยุดทำมา 30-40 ปีแล้ว ผลผลิตที่ได้มากขึ้นโดยใช้แรงงานในหมู่บ้าน การรวมตัวกันเป็นกลุ่มทอผ้า มีการอนุรักษ์และสืบทอดให้ลูกหลาน ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิจิตร, หัตถกรรม, ผ้าพื้นเมือง, การพัฒนา, การรวมกลุ่ม, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

มีพร ปริญญาพล, (2544) 'อาชีพการทำเครื่องประดับเงินของชนเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน' การค้นคว้าแบบอิสระตามหลักสูตรมหาบัณฑิต (สาขาอาชีพศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาและกระบวนการทำเครื่องเงินของชาวกะเหรี่ยงบ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน พบว่าเริ่มตั้งชุมชนโดยติดตามครูบาชัยวงศาพัฒนาเพื่อมาทำบุญที่วัด ส่วนกระบวนการผลิตจะใช้วัตถุดิบและการออกแบบที่กำหนดจากพ่อค้าคนกลาง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำพูน, กะเหรี่ยง (ปกากะญอ), หัตถกรรม, เครื่องเงิน, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

วรรณภา แผลงศร, เขาวนารถ จิสดนทนนท์ และคณะ, (2547) 'วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องตุงในจังหวัด เชียงราย' การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัย นเรศวร.

งานชิ้นนี้ต้องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภท รูปแบบ สี และภาพปรากฏบนตุงกับ ความเชื่อที่ใช้ในงานประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย พบว่าวัตถุประสงค์ในการใช้ตุงในงาน มงคล และงานอวมงคล การเลือกใช้ตุงในงานทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างทางวัสดุ สี ลักษณะ และ ภาพ ซึ่งความเชื่อในการทานตุงต่างมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างแนบแน่น ความหมายที่แท้จริงของ การทานตุงในประเพณี พิธีกรรมมีคนรู้่น้อยลงเรื่อยๆ จึงควรนำผลการค้นคว้าเผยแพร่ต่อไป

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงราย, หัตถกรรม, ความเชื่อ, พิธีกรรม, การศึกษาชุมชน

ศิวดล วาฤทธิ, (2545) 'ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำโคมผัดจังหวัดเชียงใหม่' การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรมหาบัณฑิต (สาขาอาชีพศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาความเป็นมาของกระบวนการประดิษฐ์รูปแบบ ลวดลาย และรูปทรง ของโคม ผัด โดยการสัมภาษณ์บุคคล สรุปได้ว่ามีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับประเพณีเดือนยี่เป็งของชาวล้านนา เป็นประเพณีของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งการ ประดิษฐ์โคมมีจุดประสงค์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อความสวยงาม เพื่อเพิ่มความสว่างให้กับตัว อาคารบ้านเรือน และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน ส่วนรูปแบบ ลวดลายมีความหมายสะท้อนจาก คติความเชื่อทางศาสนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, หัตถกรรม, ระบบความเชื่อ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, พุทธศาสนา

จิรศักดิ์ เดชบุญญา, (2539) **พระเจดีย์เมืองเชียงแสน** เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนโดยสังเขป ศึกษารูปแบบพระเจดีย์ งาน ประติมากรรม และลวดลายที่ใช้ประดับองค์พระเจดีย์ ตลอดจนอธิบายที่มาของศิลปะอันแสดงให้เห็น ถึงสัมพันธ์ภาพทางศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงแสนกับภายนอก ได้แก่ สุโขทัย อโยธยา พุกาม และ จีน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงราย, โบราณสถาน, สถาปัตยกรรม, พระเจดีย์, การศึกษาเปรียบเทียบ

จิระศักดิ์ เดชวงศ์ญา, วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์ และคณะ, (2539) **หอไตรวัดพระสิงห์: ประวัติลักษณะศิลปกรรมและแนวทางการอนุรักษ์** เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ลักษณะของศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ลวดลายประดับต่างๆ ศักยภาพและความเชื่อสภาพและแนวทางการอนุรักษ์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ประวัติศาสตร์, โบราณสถาน, หอไตร, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

ประคอง นิมมานเหมินทร์, (2538) "มหากาพย์เรื่องท้าวบาเจือง: มหากาพย์สองฝั่งโขง" **ท้าวรุ่ง-ขุนเจือง (-)** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

งานชิ้นนี้ศึกษามหากาพย์นี้ปริวรรตเป็นภาษาไทยโดยมหาสิลา วีระวงส์ เป็นเรื่องราวของท้าวบาเจือง ซึ่งพบทั้งในวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ไทลื้อ ไทดำ ฯลฯ รวมถึงชาติพันธุ์ขมุและปกากะญอ โดยท้าวบาเจืองเป็นวีรบุรุษทางวัฒนธรรม เป็นผู้สอนศิลปวิทยาการ ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆ สำหรับในวรรณกรรมของกลุ่มไทท้าวบาเจืองมีลักษณะเป็นกษัตริย์วีรบุรุษในการรบ วรรณกรรมบางเรื่องเป็นวีรบุรุษผู้สืบเชื้อสายมาจากเทพ แต่ก็คงครองชีวิตอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมสืบทอดมานาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, ชาติพันธุ์, ตำนาน, ระบบความเชื่อ, ทฤษฎีโครงสร้างนิยม

วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์, (2543) **แบบแผนทางศิลปกรรมของวิหารพื้นเมืองล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-24** เชียงใหม่: ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาแบบแผนศิลปกรรมของวิหารพื้นเมืองล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-24 พบตัวอย่างของวิหารที่ก่อสร้างในช่วงดังกล่าวจำนวน 10 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่ามีรูปแบบที่นิยม 2 รูปแบบ คือ ในช่วงยุคแรกจะนิยมการสร้างวิหารโถง หรือวิหารไม่มีปรางค์ และวิหารหรือวิหารที่มีปรางค์ ต่อมาในช่วงกลางของพุทธศตวรรษที่ 24 เริ่มมีการสร้างวิหารแบบปิด หรือแบบกึ่งโถง ทั้งนี้คงเนื่องมาจากเริ่มนิยมทำตามแบบอย่างวิหารภาคกลาง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สถาปัตยกรรม, วิหาร, จักรวาลวิทยา, การตีความวัฒนธรรม

วัฒนธรรม วัฒนธรรม, บุปผา วัฒนธรรม และคณะ, (2544) **งานวิจัยพื้นบ้านล้านนา การเปลี่ยนแปลงเพื่อการดำรงอยู่** เชียงใหม่: บริษัท วิทอินดีไซน์ จำกัด.

งานวิจัยชิ้นนี้สำรวจและวิเคราะห์งานศิลปะพื้นบ้านล้านนาเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับ การแก้ไขปัญหาความขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตงานศิลปะหัตถกรรมของช่างพื้นบ้านส่งผลกระทบต่อรูปแบบและเนื้อหาของหัตถกรรมท้องถิ่นอย่างไร ศิลปะพื้นบ้านเป็นตัวแทนทางสังคม (Social text) ใดๆ เปิดเผยตัวตนของวาทกรรมศิลปะพื้นบ้านไทยอย่างไร ตลอดจนศึกษาว่าโครงการรณรงค์โดยองค์กรต่างๆ มีผลต่องานศิลปะพื้นบ้านล้านนาอย่างไร

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, หัตถกรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ทฤษฎีโครงสร้างนิยม, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, โครงการศึกษาและวิจัยวัฒนธรรม, (2538) **ตำข่อน เครื่องประกอบการสงวนวิญญาณและเซ่นให้ไปสู่ภพที่ดีกว่า** แม่ฮ่องสอน: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ ประวัติความเป็นมา วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับ 'ตำข่อน' หรือตุ้งไต สำหรับพิธีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนที่เสียชีวิตไปแล้ว และการจัดทำเนียบช่างทำตำข่อนชาวไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, แม่ฮ่องสอน, หัตถกรรม, ความเชื่อ, ประเพณี, พิธีกรรม, การอนุรักษ์วัฒนธรรม

สลิลทิพย์ ตียาภรณ์, (2542) **รูปแบบวิหารล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่** เชียงใหม่: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาการออกแบบและคุณค่าของสถาปัตยกรรมวิหารล้านนาในเมืองเชียงใหม่ ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และการศึกษาในเชิงสถาปัตยกรรม พบว่า ชาวล้านนามีแนวคิดในการสร้างวิหารตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอาณาจักรล้านนาโดยพระเจ้ามังราย โดยมีความเชื่อว่าการสร้างวิหารถือเป็นทานบารมีอันสูงสุดตามความเชื่อในพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และพบว่ารูปแบบวิหารล้านนาในช่วงก่อนการ

เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2350-2426)ยึดในระเบียบโครงสร้างแบบมั่วตั้งใหม่
ส่งผลให้มีรูปแบบเฉพาะตัวของภูมิปัญญาช่างล้านนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, สถาปัตยกรรม, วิหาร, ระบบความเชื่อ, การศึกษา
ประวัติศาสตร์

อรศิริ ปาณินท์, วีระ อินพันทัง และคณะ, (2545) **ประเมินสถานภาพไทยศึกษาสาขา
สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และหัตถกรรม** กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

งานชิ้นนี้วิเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท
พบว่างานศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมจะเน้นความสนใจตามกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มไทย
วนและไทเขินจะได้รับความสนใจมากที่สุด ขณะที่งานศึกษาหัตถกรรมส่วนใหญ่เน้นที่กลุ่มไท-ลาว
ส่วนความแตกต่างของการใช้แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการศึกษา พบว่านักวิชาการตะวันตกเน้นกรอบ
ความคิดด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่นักวิชาการตะวันตกจะเน้นกรอบ
ความคิดเชิงพัฒนาและสนใจเรื่องราวของปัจจุบันถึงอนาคต

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ชาติพันธุ์, สถาปัตยกรรม, หัตถกรรม, ศิลปกรรม, ไทยศึกษา,
การศึกษาเปรียบเทียบ

โชมลี แสนจิตต์, (2547) 'การปรับตัวของสล่าพื้นบ้านในบริบทของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชาวบ้าน
บ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง' เอกสารการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 3 ทบทวน
ภูมิปัญญา ทำทนายความรู้ ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร 24-26 มีนาคม 2547.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานของสล่า (ช่าง) พื้นบ้านในพื้นที่ อ.แม่ทะ จ.
ลำปาง ภายใต้สภาพสังคมและเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว พบว่า สล่าแกะสลักมีการปรับการผลิตทั้ง
วัตถุดิบ ตัวผลิตภัณฑ์ และความคิดสร้างสรรค์ซึ่งถูกกำหนดจากภายนอก นอกจากนี้มีการปรับตัวด้าน
สถานภาพและบทบาทในกระบวนการผลิตโดยผันตัวเองเป็นทั้งสล่าและนักธุรกิจ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำปาง, ช่าง (สล่า), งานแกะสลัก, การปรับตัว, การท่องเที่ยว,
กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

จิรวัดณ์ พิระสันต์ (2540) "วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยภาคเหนือตอนล่าง" *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร* (5)1: 105-14.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิเคราะห์ วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยภาคเหนือตอนล่าง เก็บข้อมูลโดยวิธีการถ่ายภาพงานจิตรกรรมฝาผนังไทยทั้งโบสถ์และวิหารของวัดต่างๆ พบว่า วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังไทย ภาคเหนือตอนล่างได้แก่ วัฒนธรรมด้านความเชื่อและศาสนา วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมการคมนาคม วัฒนธรรมด้านการละเล่น และวัฒนธรรมอื่นๆ ได้แก่ วัฒนธรรมของชาวจีน และวัฒนธรรมของชาวตะวันตกที่ได้เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับประเทศไทยทางด้านการค้าและการเผยแพร่ศาสนาและการเมือง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, จิตรกรรมฝาผนัง, พุทธศาสนา, ระบบความเชื่อ, การตีความวัฒนธรรม

ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล และ แพทริเซีย ซีสแมน แน่นหนา, (2537) 'ผ้าทอลื้อ: การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม' เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง วัฒนธรรมไทยลื้อกับการปรับตัวในกระแสของการเปลี่ยนแปลง จัดโดยสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 16-17 กันยายน 2537.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเลือกวิถีการผลิตผ้าทอของชาวไทยลื้อในประเทศไทย พบว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ชาวไทยลื้อได้รับอิทธิพลจากภายนอกให้หันกลับมาภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อ โดยผ่านศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ระบบการศึกษา ระบบราชการ สถาบันการศึกษา และการท่องเที่ยว แต่ชาวไทยลื้อก็มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและลวดลายของผ้าทอเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าแต่ละระดับ รวมถึงให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตปัจจุบัน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงเทคนิคการทอให้ผู้ไม่ชำนาญสามารถผลิตได้ด้วยและใช้เวลาน้อยกว่าเดิม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ไทยลื้อ, ผ้าทอ, การปรับตัว, การท่องเที่ยว, การพัฒนา, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

นิรันดร์ ภักดี, (2547) 'ภูมิปัญญาล้านนา แลคุณค่าของกลองแหว' เอกสารการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 3 ทบทวนภูมิปัญญา ทำหายความรู้ ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร 24-26 มีนาคม 2547.

ศึกษาเกี่ยวกับ "กลองแหว" เครื่องดนตรีหลักในวงตั้งโนงใช้แหในประเพณีปอยหลวง ว่ามีการพัฒนารูปแบบตามอุดมคติของเสียง ประสบการณ์ภูมิปัญญา และความเชื่อการในการสร้างและปรับเสียงกลองแหว

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ระบบความคิดและภูมิปัญญา, ประเพณี, ระบบความเชื่อ

วรัญญ์ บุณยสุรัตน์, (2543) 'การศึกษาวิหารทรงปราสาทในเขตภาคเหนือ' เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนในภาคเหนือ" ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 28-29 มกราคม 2543.

งานชิ้นนี้ศึกษาลักษณะของวิหารรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏขึ้นในดินแดนล้านนา จากรูปแบบวิหารภายในวัดอุโมงค์อริยมณฑล วัดปราสาท วัดป่าแดงหลวง วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุดอยปู่เจ้า จังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สถาปัตยกรรม, พระวิหาร, โบราณสถาน, พุทธศาสนา, การศึกษาเปรียบเทียบ

สมพร วรรณะสาร-วารณาโต (2546) "วรรณกรรมอิงตำนานและวัฒนธรรมท้องถิ่นของมาลา คำจันทร์" วารสารมนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (4)2: 20-36.

งานชิ้นนี้นำเสนอบทวิเคราะห์วรรณกรรมงานเขียนของมาลา คำจันทร์ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในภาคเหนือ เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ นิทาน วรรณกรรมพื้นบ้าน ตำนานความเชื่อต่างๆ ตลอดจนถ้อยคำสำนวนและภาษาท้องถิ่น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, ระบบความเชื่อ, ปรัมปรานิยาย, การตีความวัฒนธรรม

สุวิภา พงษ์ปวน, (2543) 'การศึกษาเจดีย์ในจังหวัดลำพูน' เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนในภาคเหนือ" ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 28-29 มกราคม 2543.

งานชิ้นนี้ศึกษาพัฒนาการด้านรูปแบบของเจดีย์ในจังหวัดลำพูนจำนวน 123 องค์ มีอายุตั้งแต่ สมัยแคว้นศรีสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน พบว่าการพัฒนาด้านรูปแบบมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดลำพูน ทั้งด้านการปกครอง ศาสนา สังคม และวัฒนธรรม มีพัฒนาการรูปแบบทั้งกลุ่มที่รับรูปแบบจากเจดีย์ต้นแบบ เช่น ต้นแบบของพระธาตุศรีสุโขทัย และมีการผสมผสานรูปแบบจากเจดีย์แบบพม่าและล้านนาเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำพูน, เจดีย์, โบราณสถาน, พุทธศาสนา, การตีความ วัฒนธรรม

จิรวัดน์ พิระสันต์, ศุภเดช หิมะมาน และคณะ, (2544) "ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดห้วยแก้ว อำเภอ บางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก" รายงานการวิจัยงบประมาณรายได้ปี 2544 คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาองค์ประกอบและวัฒนธรรมในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดห้วยแก้ว อำเภอ บางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ภายในเป็นเรื่องพุทธประวัติ พระมาลัย และนิทานพื้นบ้าน ภายนอกเป็น เรื่องพระพุทธรูปเจ้าและหงส์ การแบ่งองค์ประกอบชัดเจนแต่โครงเรื่องไม่ชัด สีนิยมใช้เป็นกลุ่มเย็นส่วนสี ร้อนมีน้อย จิตรกรรมสะท้อนวัฒนธรรมไทยหลายด้านคือ ความเชื่อศาสนาต่อการสร้างที่อยู่อาศัย การ แต่งกาย อาชีพ การคมนาคม การละเล่น และอิทธิพลจากต่างชาติ ภาษาบรรยายใช้มากในกลุ่ม ปราชญ์ชาวบ้านสมัยนั้น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิษณุโลก, จิตรกรรม, พุทธศาสนา, ระบบความเชื่อ, การ ตีความวัฒนธรรม

เฉลิมชัย เกรียงชัย, (2544) "การศึกษาศาสนาปัตยกรรมพื้นถิ่นจังหวัดพะเยา: กรณีศึกษาอาคารประเภท วัด" รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวรประจำปี 2544.

งานชิ้นนี้นำเสนอการศึกษาศาสนาสถาปัตยกรรมท้องถิ่น พบว่าผังวัดส่วนใหญ่ในเมืองพะเยา ไม่นิยม แยกเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสออกจากกัน วัดรอบนอกจะไม่นิยมสร้างอุโบสถ เพราะมีวิหาร เพียงหลังเดียวก็สามารถใช้ประกอบพิธีทางศาสนาของชาวบ้านและพระสงฆ์ได้ นิยมวิหารแบบปิด

ทางเข้าออกตรงมุขหน้าเป็นโถงโล่ง เจดีย์นิยมสร้างพระธาตุเจดีย์บนเนินหรือเนินเขาห่างไกลออกไป จากชุมชน ภายในวัดจะไม่นิยมสร้างเจดีย์ขึ้นมาใหม่ ส่วนฐานสูงแตกต่างไปจากเจดีย์ล้านนา ภายในวัดมีรูปแบบสถาปัตยกรรมภาคกลางประกอบเกิดจากการว่าจ้างช่างภาคกลาง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พะเยา, สถาปัตยกรรม, ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม, พุทธศาสนา, จักรวาลวิทยา

วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์, (2543) "แบบแผนทางศิลปกรรมของวิหารพื้นเมืองล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-24" รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไป ประจำปี 2539 จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ศึกษาแบบแผนศิลปกรรมของวิหารพื้นเมืองล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-24 พบว่า วิหารล้านนาที่สร้างในช่วงเวลาดังกล่าวมีนิยม 2 รูปแบบ คือ ในช่วงยุคแรกจะนิยมสร้างวิหารโถง หรือวิหารไม่มีปรางเอก และต่อมาในช่วงกลางของพุทธศตวรรษที่ 24 นิยมสร้างวิหารแบบปิดหรือวิหารที่มีปรางเอก ทั้งนี้คงเนื่องมาจากเริ่มนิยมทำตามแบบอย่างวิหารภาคกลางมากขึ้น ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 วิหารล้านนาเริ่มนิยมโครงสร้างที่เรียกว่า "ซุ้มม้าย่างใหม่" อันเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาซึ่งแสดงถึงความเชื่อมโยงความคิดของช่างในเรื่องเรือนพักอาศัยและวิหารของชาวล้านนา โดยออกแบบที่ผสมผสานระหว่างประโยชน์ใช้สอย การสร้างความรู้สึก และสัญลักษณ์ทางศาสนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วิหาร, พุทธศาสนา, สถาปัตยกรรม, จักรวาลวิทยา, การตีความวัฒนธรรม, อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

สนั่น หลอดแก้วทองแดง, (2543) "ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพระเจดีย์ทรงดอกบัวตูมและพระเจดีย์ทรงดอกบัวตูมอื่นๆ ในภาคเหนือตอนล่าง" งานวิจัยงบประมาณรายได้ปี 2543 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานวิจัยนี้ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรม ความเหมือนความต่างของพระเจดีย์แต่ละองค์ในเชิงสถาปัตยกรรม รูปทรงและความนิยม ความสัมพันธ์ของเจดีย์ต่อพุทธศาสนิกชนมีหลายด้านคือ ความเชื่อในสมัยสุโขทัยเรื่องพระบรมสารีริกธาตุ พระอัฐิธาตุของกษัตริย์และพระเถระ อิทธิพลเรื่องไตรภูมิ นโยบายการเมืองการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรมทางพิธีกรรมที่สืบมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย วัสดุและกรรมวิธีที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อความแข็งแรงทนทาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, โบราณสถาน, เจดีย์, พุทธศาสนา, สถาปัตยกรรม, ระบบความเชื่อ, นิเวศวิทยาวัฒนธรรม

สายสม ธรรมธิ, (2537) **ลายสักไทใหญ่** เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับ ลายสักไทใหญ่ เห็นว่าการสักมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อ วิถีชีวิต จารีตประเพณี และประวัติศาสตร์ ของไทใหญ่ในพื้นที่ อ.ขุนยวม และอ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน อ.ฝาง และอ.แม่สาย จ.เชียงใหม่ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, แม่ฮ่องสอน, ไทใหญ่, ระบบความเชื่อ, ร่างกาย, ลายสัก

สุรพล ดำริห์กุล, (2540) "งานศิลปกรรมลายคำประดับอาคารทางศาสนาล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-25" รายงานวิจัยทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไป ประจำปี 2539 จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ศึกษางานศิลปกรรมลายคำประดับอาคารทางศาสนาของล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-24 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ วิหารล้านนาโดยทั่วไปแล้วจะนิยมการประดับตกแต่งภายในด้วยลวดลายลงรักปิดทอง เรียกว่า "ลายคำ" มีลักษณะเป็นลวดลายปิดทองบนพื้นสีแดงชาดหรือที่เรียกว่างานปิดทองร่องชาด ลวดลายสำคัญๆ พบทั้งการสืบทอดมาจากลวดลายล้านนาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-20 ลวดลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะจีน จากศิลปะสุโขทัยและศิลปะอยุธยา เป็นที่น่าสังเกตว่าลวดลายในศิลปะแบบพม่าแทบจะไม่ปรากฏมีอิทธิพลอยู่ในงานประดับของล้านนาเลย ส่วนช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 24 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อิทธิพลทางการเมืองจากกรุงเทพฯมีมากขึ้น ลวดลายที่ปรากฏมีลวดลายในศิลปะรัตนโกสินทร์และลวดลายในศิลปะจีนที่ผ่านมาจากศิลปะรัตนโกสินทร์ เข้ามาปะปนผสมผสานกับลวดลายล้านนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, จิตรกรรม, การกระจายทางวัฒนธรรม, การผสมผสานวัฒนธรรม

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, (2544) "การศึกษาวัฒนธรรมคนล้านนาในพม่า" รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาวัฒนธรรมคนล้านนาในพม่า พบว่า วัฒนธรรมของคนล้านนาในพม่าแยกได้ 3 ลักษณะ คือ 1.วัฒนธรรมเฉพาะ หมายถึง วัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติกันเฉพาะในกลุ่มคนล้านนาในพม่า

เท่านั้น ได้แก่ "ประเพณีการก่อเจดีย์ทราย" 2. วัฒนธรรมกิ่งเฉพาะ หมายถึง วัฒนธรรมที่มีการปรับจาก วัฒนธรรมของพม่าโดยทั่วไป มาเป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มของตนเอง ได้แก่ "ความเชื่อในนัตมะแหะนะเล" 3. วัฒนธรรมทั่วไป หมายถึง วัฒนธรรมที่เหมือนกับคนพม่าถือปฏิบัติ เช่น "ความเชื่อเรื่องนัต" หรือ "ความเชื่อในอำนาจเหนือจริง" เป็นต้น สรุปได้ว่า มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างโยธยา ล้านนา และพม่า ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ประเพณี, ชชาติพันธุ์, ระบบความเชื่อ, การศึกษาเปรียบเทียบ

สุมาลิน วงศ์มณี, (2537) "ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสุโขทัย: ศึกษากรณีเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง" คัดจากรวมบทความวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ภาคกลางและภาคเหนือ (2546).

งานชิ้นนี้ศึกษาประวัติศาสตร์ กรรมวิธีการผลิตและรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนทุ่งหลวง อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย พบว่าการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจช่วยให้ผู้ประกอบการมีภาวะเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น จึงไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม การอนุรักษ์การทำเครื่องปั้นดินเผาจึงสามารถทำได้โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาช่างฝีมือ แก้ไขปัญหาราคาที่ค่อนข้างต่ำ และสืบทอดให้เยาวชนด้วยการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ, หัตถกรรม, เครื่องปั้นดินเผา, การผลิตทางวัฒนธรรม, ความรู้ท้องถิ่น

จิราวรรณ กาวิละ, (2544) **ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่** เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านวัวลาย ผลการศึกษาพบว่า เป็นถิ่นที่อยู่ของช่างฝีมือเครื่องเงินที่ถูกกวาดต้อนมาจากกลุ่มแม่น้ำสาละวินในประเทศพม่าในสมัยพระเจ้ากาวิละ และได้ประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงินสืบทอดกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน งานชิ้นนี้เสนอทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศูนย์ศิลปหัตถกรรม จัดงานเทศกาลเครื่องเงิน จัดการท่องเที่ยวแบบถีบจักรยานท่องเที่ยววัฒนธรรม และการจัดท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านวัวลาย เป็นต้น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, การท่องเที่ยว, วัฒนธรรมชุมชน, หัตถกรรม, เครื่องเงิน, การย้ายถิ่น, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

ธวัชชัย วงศ์ธนาสุนทร, (2540) 'แบบแผนการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง: กรณีศึกษาหมู่บ้านไทลื้อในจังหวัดน่าน' วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาแบบแผนการผลิตและความสัมพันธ์ในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองชาวไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน โดยใช้กรอบการวิเคราะห์แนววัฒนธรรมชุมชน ผสมผสานกับทฤษฎีสาขาเศรษฐิกิจนอกระบบซึ่งมองว่าการผลิตของหมู่บ้านสามารถยกระดับให้เป็นแนวทางการพัฒนาชนบทได้ โดยการเชื่อมโยงการผลิตของหมู่บ้านกับแรงกระตุ้นจากอุปสงค์ภายนอก พบว่า การรวมกลุ่มในลักษณะสหกรณ์เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนที่สอดคล้องกับแนววัฒนธรรมชุมชน ข้อเสนอสำคัญของการศึกษา คือ งานรับมาทำที่บ้านซึ่งมีพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนจะส่งเสริมทักษะฝีมือดั้งเดิมของชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้ชาวบ้านมีอำนาจการต่อรอง มีศักยภาพและรายได้ที่มั่นคงในอนาคตได้มากกว่าการรับเหมาช่วงการผลิตจากโรงงาน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, น่าน, ไทลื้อ, วัฒนธรรมชุมชน, เศรษฐิกิจนอกระบบ, ความสัมพันธ์ทางการผลิต, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

มนตรี สุดำคำ, (2545) 'บทบาทของวัยรุ่นในประเพณีไม้ค้ำโพธิ์: บทสะท้อนช่องว่างของกระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอจอมทอง' วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการวิจัยและสถิติการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ยังผลต่อวิถีชีวิตและการถ่ายทอดค่านิยมดั้งเดิม เกี่ยวกับประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทอง กระบวนการเรียนรู้และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในกลุ่มวัยรุ่นในชุมชนจอมทอง สรุปได้ดังนี้ ประเพณีไม้ค้ำโพธิ์มีความเกี่ยวพันกับการสร้างความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในสมัยก่อนประเพณีนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกของแต่ละหมู่บ้าน ดังนั้นชุมชนจึงเป็นเจ้าของงานโดยตรงไม่มีหน่วยงานอื่นเข้ามาแทรกแซง แต่ภายหลังการพัฒนาโดยภาครัฐที่เน้นโครงสร้างทางเศรษฐกิจส่งผลให้ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตจนมีผลกระทบให้งานประเพณีไม้ค้ำโพธิ์ถูกเปลี่ยนแปลงความหมายและคุณค่าไปสู่การเน้นสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ศรัทธาความเชื่อในเรื่องการค้าจุนพระพุทธศาสนาในกลุ่ม

วิจัยปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับการบันเทิงมากกว่าการเรียนรู้ในรากเหง้าประเพณีดั้งเดิมที่แท้จริงของชุมชน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, การประดิษฐ์ประเพณี, การท่องเที่ยว, ระบบความเชื่อ, พุทธศาสนา

นุจรี พึ่งสุพรรณ และ วุฒิพล อังธนาบุญ, (2546) "การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนทอผ้าท้องถิ่น หมู่บ้านใหม่ ตำบลเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน" **รวมบทความวิจัยกรณีศึกษาการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย (93-94)** กรุงเทพฯ: โครงการการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพชีวิต วิถีในการทำมาหากิน ปัญหาและการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มคนทอผ้าท้องถิ่น ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสมต่อไป โดยเลือกพื้นที่ศึกษาคือหมู่บ้านใหม่ซึ่งมีกลุ่มชาวบ้านทำอาชีพการทอผ้าฝ้ายในท้องถิ่นมาตั้งแต่อดีต

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำพูน, วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ทัศนคติ

โอฬาร เจริญชัย, (2545) 'ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองท่องเที่ยวในชนบท: กรณีศึกษาเมืองปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน' สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองท่องเที่ยวในชนบท และศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติข้างต้น เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการคิดหาแนวทางอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นให้กับเมืองท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, แม่ฮ่องสอน, วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ความเป็นเมือง, การท่องเที่ยว

แสงพลอย มั่งทอง, (2547) "รูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาอาชีพของกลุ่มผ้าด้นมือ ตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่" สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค (สกว.).

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาอาชีพของกลุ่มผ้าด้นมือ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่าสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือและพยายามพัฒนาทั้งตัวผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย และการร่วมมือกันระหว่างองค์กรชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรรัฐ อีกทั้งสถานศึกษาในท้องถิ่นก็เป็นกลไกในการถ่ายทอดภูมิปัญญา สมาชิกเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและความเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง รายได้เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, แพร่, องค์กรชุมชน, เศรษฐกิจชุมชน, การพัฒนาชุมชน กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

รังสรรค์ จันดีะ, (2002) 'Praya Kang Kak: Power and Rites in Lanna and Isan Literature พระยาตาก: อำนาจและพิธีกรรมในงานวรรณกรรมท้องถิ่นล้านนากับอีสาน' The paper presented at 8th International Conference on Thai Studies January 9-12, 2002 Ramkhamhaeng University Nakhon Phanom, Thailand.

งานชิ้นนี้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง พญาตาก คือ ผลสะท้อนหนึ่งของวิถีคิด และจิตสำนึกเชิงอำนาจที่แฝงอยู่ในคติความเชื่อค่านิยมและระบบอุดมการณ์ของสังคมท้องถิ่น อันมีพื้นฐานมาจากพลังการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิตในสังคมเกษตรกรรมแบบเก่า พลังอำนาจเก่าที่อ่อนแอและเลือนลอยกว่า ถูกสวมทับและแทนที่ด้วยพลังอำนาจแบบใหม่ที่เข้มแข็งและอิงอยู่กับอำนาจในทางการเมืองการปกครองที่เป็นจริงมากกว่า นอกจากนี้วรรณกรรมท้องถิ่นยังได้สะท้อนให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ที่เป็นจริงของคนในสังคมระบบภูมิภาค ที่มีการติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอดระบบภูมิปัญญาต่างๆ ให้แก่กันและกันอยู่ตลอดมา การแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนในนิทานท้องถิ่นเป็นเครื่องยืนยันถึงสิ่งนี้ได้เป็นอย่างดี เนื้อหาในเรื่องได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปธรรมการแทนที่ของอำนาจใหม่คือพุทธศาสนา ที่อิงอยู่กับอำนาจของกษัตริย์ในทางการเมืองการปกครอง อันเป็นเสมือนสมมุติเทพองค์ใหม่กับอำนาจเก่า ที่เป็นอำนาจของผีสิงเทวดาหรือวิญญาณของบรรพบุรุษซึ่งเป็นคนธรรมดาสามัญ จึงเป็นอำนาจเลือนลอยที่ปราศจาก "ฐานกำลัง" ที่เป็นจริงทางสังคม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, การศึกษาเปรียบเทียบ, ระบบความเชื่อ, การตีความวัฒนธรรม, ทฤษฎีโครงสร้างนิยม

ยรรยง จิระนคร, (2002) 'วัฒนธรรมไทยเดิมก่อนพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อสิบสองพันนา' The Paper Presented at 8th International Conference on Thai Studies January 9-12, 2002 Ramkhamhaeng University Nakhon Phanom, Thailand.

งานศึกษาชิ้นนี้นำเสนอเรื่องไทเดิมหมายถึงคนไทที่วิวัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคม เชื้อช่า สามารถรักษาวัฒนธรรมโบราณไว้ค่อนข้างมาก ไทเดิมสาขาต่างๆ ส่วนใหญ่มีถิ่นฐานอยู่นอกประเทศไทยโดยเฉพาะในมณฑลยูนนานของจีน จากการศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อสิบสองพันนา ปรากฏว่าก่อนที่จะรับพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีวัฒนธรรมประเพณีที่มีรากเหง้าจีนโบราณหลายประการดังนี้ อาณาจักรไทยเดิมรุ่นแรก เช่น เชียงรุ่ง-เชียงแสน-เชียงใหม่ ต่างก็ตั้งชื่ออาณาจักรโบราณ โดยคำว่า "เชียง" ประมุขเรียกว่า "ขุน" เช่น ขุนเจือง เสนาหัวหน้าเรียกว่า "ท้าว" แบ่งเขตบริหารเป็นแคว้น แคว้น ตั้งเสนาท้าวขุนเป็น "พ่อล่าม" ปกครองหัวเมืองและชาวเขา ดำเนินการปกครองแบบ "กินเมือง" ใช้ปฏิทินระบบ "แม่ปีลูกปี" และ "แม่มือลูกมือ" แบบ 60 วัฏจักร ลำดับเมืองตามปฏิทินราชวงศ์จีนซึ่งฮ่องเต้ "เสี้ยน" ไหว้ "เสื่อบ้านเสื่อเมือง" นับถือ "มิ่งขวัญ" เชื่อถือ "ผีสง" เรียกป่าช้าว่า "ป่าเหว" เรียกตะเกียบว่า "ตู" เหมือนจีนโบราณ คำที่อยู่ในเครื่องหมายคำพูดดังกล่าวล้วนเป็นคำที่มีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมจีนโบราณ ซึ่งเป็นประเพณีช่วง 1500-2000 ปีขึ้นไป การที่ลักษณะวัฒนธรรมไทยเดิมมีร่องรอยของอิทธิพลวัฒนธรรมจีนโบราณ ก็เพราะว่าบรรพบุรุษของคนไทยทุกสาขาต่างก็อพยพมาจากประเทศจีน เมื่อ 1500-2000 ปีก่อนโน้น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ไทลื้อ, การศึกษาประวัติศาสตร์, การอนุรักษ์วัฒนธรรม, การผสมผสานทางวัฒนธรรม, การแสวงหารากเหง้าทางวัฒนธรรม

ปฐม หงษ์สุวรรณ, (2002) 'ระบบความสัมพันธ์ของคนไท-ไทยจากมิติทางคติชนวิทยา' The Paper Presented at 8th International Conference on Thai Studies January 9-12, 2002 Ramkhamhaeng University Nakhon Phanom, Thailand.

ผู้เขียน ได้เลือกศึกษาเปรียบเทียบตำนานที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไท ไทย 3 เรื่อง คือ ตำนานสุริยคราสและจันทรคราส ตำนานข้าวและตำนานสร้างโลก ซึ่งเป็นเรื่องราวที่แพร่กระจายอยู่ทั่วไปในดินแดนของชนชาติไท ทั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและนอกประเทศไทย โดยคาดหวังว่าตำนานเหล่านี้จะเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่จะช่วยในการแบ่งเขตกลุ่มวัฒนธรรมของคนไทได้ ทั้งนี้ผู้เขียนได้นำมาศึกษาวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดทางด้านคติชนวิทยา เพื่อทำความเข้าใจในด้านโครงสร้างและเนื้อหาของตำนานทั้ง 3 เรื่อง อันจะแสดงให้เห็นส่วนประกอบของตำนานว่า ในแต่ละช่วงเหตุการณ์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร หรือตำนานมีการผูกเรื่องหรือจัดวางลำดับ

เหตุการณ์อย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลประเภทตำนานสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนชาติไทยนอกจากนั้นแบบเรื่องต่างๆ ในตำนานยังสามารถแยกแยะให้เห็นความเชื่อดั้งเดิมก่อนการรับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ตำนาน, การตีความวัฒนธรรม, อัตลักษณ์, คติความเชื่อทางพุทธศาสนา

ลมูล จันทน์หอม, (2547) **ประเพณีความเชื่อการปลูกเรือนในล้านนา และเรือนกาแล** เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มิ่งขวัญ.

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเรื่องประเพณีความเชื่อการปลูกเรือนในล้านนานั้น ชาวล้านนาโบราณจะให้ความสำคัญกับการเลือกบริเวณที่ดิน การเลือกไม้ทำเสาเรือน การหาฤกษ์ยามในการลงเสาเอกหรือเสามงคล การขุดหลุมเสาซึ่งมีหลายรูปแบบ ทุกขั้นตอนมีตำราที่คนล้านนาสมัยโบราณได้ตั้งกฎเกณฑ์และบันทึกไว้ในโบราณและพบสาสิ่งเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าหากทำให้ถูกต้องตามตำราแล้วทำให้ผู้อยู่อาศัยในเรือนนั้นประสบความสุข ปราศจากโรคภัยและเกิดความอุดมสมบูรณ์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, การตั้งถิ่นฐาน, ความเชื่อเรื่องการปลูกบ้าน, เครื่องยาตี, การใช้ที่ดิน

นิรันดร์ ภักดี, (2548) "ภูมิปัญญาล้านนา และคุณค่ากลองแอม" **เพลง ดนตรี ปรีศนา ผ้าทอ ภูมิปัญญาทางการละเล่นและการช่าง** (117-64) กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ในบทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับภูมิปัญญาล้านนาที่เกี่ยวกับกลองแอมในประเด็นต่างๆ คือ ภูมิปัญญาในการพัฒนากลองแอม ความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ภูมิปัญญาของสล่า อีกทั้งบทบาทของกลองแอมในสังคมและวัฒนธรรมล้านนา เพื่อสื่อให้เห็นถึงพลังอำนาจของเสียง และความสุนทรีย์ของเสียงกลองที่ถ่ายทอดออกมาอย่างสอดคล้องกับภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาในการใช้และการพัฒนา รวมทั้งการสร้างกลองแอมขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ประกอบงานประเพณีต่างๆ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ระบบความคิดและภูมิปัญญา, ประเพณี, ระบบความเชื่อ

ไชยยส์ แสนจิตต์, (2548) "การปรับตัวของสล่าพื้นบ้านในบริบทของการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชาวบ้านบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง" **เพลง คนตรี ปริศนา ผ้าทอ ภูมิปัญญาทางการละเล่น และการช่าง** (223-63) กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากความเจริญที่เข้ามาพร้อมกับการตัดถนนผ่านหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านต้องปรับตัว เกิดอาชีพใหม่เพื่อหารายได้เพิ่มมากขึ้น เช่น เริ่มมีการประกอบอาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป หรือค้าขาย อย่างไรก็ตาม อาชีพที่ชาวบ้านเริ่มหันมาทำกันเพราะรายได้ดีคืออาชีพ "แกะสลัก" ซึ่งปัจจุบันมีการรวมตัวกันภายใต้ชื่อว่า "กลุ่มแกะสลักบ้านหลุก" เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างอำนาจต่อรองของกลุ่ม ในอดีตเมื่อยังไม่มีกรรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะรับงานแกะสลักที่บ้านของตนเอง หาลูกค้าและรับส่งสินค้าเอง ซึ่งอาจส่งให้ร้านค้าในหมู่บ้าน หรือส่งให้พ่อค้าที่มารับไปขายที่เชียงใหม่อีกทอดหนึ่ง โดยไม่มีการรวมตัวกันต่อรองกับร้านค้าอย่างจริงจังแต่ในปัจจุบัน เมื่อไม้สักเริ่มหายากและมีราคาแพง อีกทั้งชาวบ้านมีปัญหาเกี่ยวกับกรมป่าไม้ ซึ่งมายึดเลื่อยของชาวบ้านเนื่องจากมองว่าชาวบ้านตัดไม้ทำลายป่า ส่งผลให้ชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อต่อรอง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ลำปาง, ช่าง (สล่า), งานแกะสลัก, การท่องเที่ยว, กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

จิรวัดณ์ พิระสันต์, (2545) "ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ศิลปกรรมท้องถิ่นในชุมชนและมหาวิทยาลัย" **วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย** (314-26) กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บทความวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ศิลปกรรมท้องถิ่นในชุมชนและมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุโขทัยเป็นฐานข้อมูล หมู่บ้านนี้เป็นแหล่งผลิตศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และจดบันทึกความคิดเห็นจากชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการสร้างศิลปกรรม ผู้วิจัยเสนอข้อสังเกตว่า การเรียนรู้ของหมู่บ้านเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวนอน จากบุคคลถึงบุคคล โดยมีวัดและสถาบันสังคมอื่นๆ ในท้องถิ่นช่วยทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ พร้อมกันนี้ได้นำเสนอข้อเปรียบเทียบว่า การเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนมีลักษณะต่างกันคือ เป็นความสัมพันธ์แนวตั้ง ซึ่งผู้เขียนไม่เห็นด้วยและควรปรับปรุงระบบการศึกษาใหม่ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, ศิลปกรรมท้องถิ่น, เครื่องปั้นดินเผา, ความรู้ท้องถิ่น, การศึกษาเปรียบเทียบ

ศิริพร ณ กลาง, (2539) "การวิเคราะห์ตำนานสร้างโลกของคนไท An Analysis of the Creation Myths of the Tai Speaking Peoples" สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

งานชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบตำนานการสร้างโลกของคนไทกลุ่มต่างๆ โดยใช้วิธีการทางคติชนวิทยาและมานุษยวิทยา ทำให้แยกประเภทของตำนานสร้างโลกได้ 3 เรื่อง คือ "ปู่สังกะสา-ย่าสังกะมี" "มนุษย์ออกมาจากน้ำเต้า" และ "ปู่-ย่าสร้างโลก" พบว่าคนไทยมีการเคลื่อนย้ายและอาศัยอยู่ตามที่ต่างๆ บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางกินอาณาเขตตั้งแต่ตอนใต้ของจีน ตอนเหนือของไทย ตอนเหนือของลาว งานชิ้นนี้พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของตำนานในฐานะที่เป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษาเรื่องชนชาติไท ทั้งในเรื่องความคิด ความเชื่อ การกระจายของคนไท และความสัมพันธ์ของคนไทกลุ่มต่างๆ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ไท, ตำนาน, มายาคติ, จักรวาลวิทยา, ระบบความคิด, ระบบความเชื่อ

กรมศิลปากร, (2539) **สถาปัตยกรรมไต** กรุงเทพฯ: ฝ้ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการ กรมศิลปากร.

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเรื่องสถาปัตยกรรมของชาวไต ซึ่งมีความแตกต่างกับสถาปัตยกรรมของชาวล้านนาอย่างเห็นได้ชัด โดดเฉพาะศาสนสถาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแนบแน่น นายช่างผู้ชำนาญของชาวไตก็คิดค้นวิธีการสร้างบ้านอย่างมีชีวิตชีวา จากการสำรวจในรูปแบบของวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ชาวไตได้รับรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและไม่ถูกรวมเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมล้านนา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, แม่ฮ่องสอน, ไต (ไทยใหญ่), วัฒนธรรมท้องถิ่น

มานพ ทาวรวิวัฒน์กุล และ วินัย พงศ์ศรีเพียร (*2543) "สถานภาพการศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย พ.ศ. 2518-2539" (19-20)3: 172-223.

บทความนี้มุ่งประเมินสถานภาพความรู้ประวัติศาสตร์สุโขทัยโดยพิจารณาจากงานวิจัยหนังสือและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องระหว่างสองทศวรรษที่ผ่านมา (ประมาณ พ.ศ. 2518-2539) ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่กล่าวถึงนี้ นักวิชาการให้ความสนใจศึกษาเรื่องราวของสุโขทัยอย่างหลากหลาย ไม่เฉพาะแต่ด้านประวัติศาสตร์การเมืองเท่านั้น หากยังรวมถึงประเด็นทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์นิพนธ์ด้วย นอกจากนี้การค้นพบหลักฐาน

ประวัติศาสตร์และโบราณคดีใหม่ๆ ทำให้มีประเด็นศึกษามากขึ้น และนำไปสู่การทบทวนองค์ความรู้เดิมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ จนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, ประวัติศาสตร์การเมือง, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, (2538) **เจ็ดทศวรรษ: ราชภัฏเชียงใหม่กับงานสืบสานวัฒนธรรมเชียงใหม่:** ราชภัฏเชียงใหม่.

งานชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับเจ็ดทศวรรษกับงานสืบสานวัฒนธรรม ของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ หอดนตรีพื้นบ้านล้านนา เอกลักษณ์ของดนตรีล้านนา ความงามทางทัศนศิลป์ศิลปะล้านนาในราชภัฏเชียงใหม่กับงานศึกษาและเผยแพร่เอกสารโบราณ การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่ วิธีการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อจัดเป็นองค์ความรู้ หนทางการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ความรับผิดชอบของวงการต่างๆ ที่มีต่อวัฒนธรรมของชาติ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วัฒนธรรมกับการพัฒนา, ประเพณี, ภูมิปัญญาพื้นบ้าน, วัฒนธรรมท้องถิ่น, ดนตรีล้านนา

จิรวุฒิ พิระสันต์, (2540) "วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังไทย ภาคเหนือตอนล่าง" มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก.

งานชิ้นนี้ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังในวิหารและอุโบสถของวัดในภาคเหนือ พบว่าความเชื่อในเรื่องศาสนาทำให้เกิดประเพณีต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์และเครื่องรางของขลัง และวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยพบว่าชาวไทยส่วนใหญ่สร้างที่อยู่อาศัยเป็นแบบเรือนไทย และประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม การคมนาคมจะให้การเดินเท้า และสัตว์เทียมเกวียน และใช้เรือ และการละเล่นต่างๆ ที่สะท้อนนิสัยของคนไทยที่ชอบสนุกสนานรื่นเริง รวมทั้งการรับเอาวัฒนธรรมต่างๆ มาจากต่างชาติจากการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า การเผยแพร่ศาสนาและการเมือง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, จิตรกรรมฝาผนัง, พุทธศาสนา, วิถีชีวิต

สุภาพร คงศิริรัตน์, (2540) "การวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง จากเอกสารโบราณ" ภาควิชาภาษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษารวบรวมวรรณกรรมคำสอนท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง จากเอกสารโบราณ จากจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ โดยศึกษาเนื้อหาของวรรณกรรมด้านจริยธรรม วิถีชีวิตและสภาพสังคมในสมัยนั้นๆตลอดจนศึกษาตัวอักษร อักษรวิธีและคุณค่าด้านการประพันธ์ พบว่า แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการแต่งได้ 4 ประเภทคือ วรรณกรรมคำสอนสำหรับเด็ก วรรณกรรมคำสอนสำหรับชาย วรรณกรรมคำสอนสำหรับหญิง และวรรณกรรมคำสอนสำหรับบุคคลทั่วไปโดยวรรณกรรมทั้งหมดจะมีลักษณะร่วมกันอยู่ 2 ลักษณะคือ เป็นผลงานที่สร้างมาจากแรงบันดาลใจของกวีในท้องถิ่น และเป็น การได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมแบบฉบับของภาคกลาง โดยกวีต้องการสร้างเพื่อถวายแด่ พระพุทธศาสนา โดยสอนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมและรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในสังคม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, วรรณกรรม, การศึกษาประวัติศาสตร์, เพศสภาพ, พุทธศาสนา

ปราณี เกศสุวรรณ, (2540) 'จริยธรรมทางพระพุทธศาสนาจากหนังสือด้วยปัญญาและความรัก นิทานเมืองเหนือ รวบรวมโดยเจ้านี เพลงเอก' ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การศึกษานิทานเมืองเหนือจำนวน 226 เรื่องมีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาครบทั้ง 8 ประการ นิทานชาวเมืองเหนือบางเรื่องมีเนื้อหาสะท้อนลักษณะจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายด้าน บางเรื่องสะท้อนลักษณะจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเพียงด้านเดียว นิทานเหล่านี้มีเนื้อหาสะท้อนลักษณะจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาด้านสัมมาทิฐิมากที่สุด ด้านสัมมาอาชีวะ และสัมมาสติเป็นอันดับรอง ถัดมาคือ ด้านสัมมาสังกัปปะ สัมมากรรมันตะ สัมมาวาจา และสัมมาวาจา น้อยที่สุดคือด้านสัมมาสมาธิ ส่วนนิทานชาวเมืองเหนือ จำนวน 267 เรื่อง มีเนื้อหาไม่สะท้อนลักษณะจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นนิทานประเภทนิทานอธิบายเหตุ นิทานมุขตลกและตลกเรื่องเพศ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, นิทานพื้นบ้าน, พุทธศาสนา, จริยธรรม

พูนพงษ์ งามเกษม, (2534) "การอนุรักษ์ สุนทรียศาสตร์ในเพลงและการละเล่นพื้นบ้าน: ศึกษากรณี 3 หมู่บ้านในเขตจังหวัดเลย" โครงการวิจัยทุนอุดหนุนน้ำพระทัยจากในหลวง (อีสานเขียว) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้เก็บรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านการละเล่นพื้นบ้านเป็นหลัก ในด้านบทบาททางสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ และคุณค่าทางอารมณ์ ในหมู่บ้านนาเจริญ กิ่งอำเภอภูหลวง และหมู่บ้านห้วยส้มใต้ อำเภอภูกระดึง และมีข้อมูลในส่วนของประเพณีและพิธีกรรมเป็นข้อมูลส่วนน้อย โดยศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงและสุนทรียะในด้านการใช้คำเท่านั้น พบว่าผลกระทบจากความขาดแคลนในการดำรงชีพ มีส่วนสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ขาดความรื่นรมย์ โดยพิจารณาจากข้อมูลการสืบทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี เพลงและการละเล่นพื้นบ้านที่คงเหลือน้อยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เลย, เพลงพื้นบ้าน, การละเล่นพื้นบ้าน

วิชุดา นิลม่วง, (2541) 'การศึกษารูปแบบและการใช้สอยเรือนไม้พื้นถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่' ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และเชิงสถาปัตยกรรม เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการเกิดของรูปแบบเรือน อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมการดำรงชีวิตในพื้นที่ตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ 7 อำเภอโดยรอบในช่วงเวลา 30-70 ปีก่อนหน้านี้ (พ.ศ.2468-2540) ทำให้ทราบถึงความสำคัญของพื้นที่ตัวเมืองเชียงใหม่ อันเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองมาแต่โบราณ ทำให้เกิดความสำคัญและส่งผลทำให้เกิดเรือนพื้นถิ่นขึ้น ประกอบกับช่วงเวลาการศึกษาที่ค่านิยมของคนพื้นถิ่นเปลี่ยนไป การสร้างเรือนไม้จำกัดอยู่ในกลุ่มเจ้าขุนมูลนาย ผู้มีฐานะก็สามารถสร้างได้ เพื่อตอบสนองการใช้สอยประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทำให้รูปแบบเรือนเกิดเอกลักษณ์เฉพาะขึ้น

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, เชียงใหม่, เรือนไม้พื้นถิ่น, สถาปัตยกรรม, ประวัติศาสตร์

นิรันดร์ ภัคดี, (2542) "วงตั้งโนง: กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน" สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ศึกษาประวัติความเป็นมาและบทบาทของวงตั้งโนงในสังคมชาวล้านนา พบว่าวงตั้งโนงมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยพญาเม็งรายและมีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี และมีการปรับปรุงพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์และใช้ในบทบาทที่ชัดเจนมาจนถึงปัจจุบัน

ใช้ในการบรรเลงเป็นพุทธบูชา บทบาทประกอบการแห่ บทบาทในการประกอบการฟ้อน การประชาสัมพันธ์ การเป็นสัญลักษณ์ของล้านนา การประกวดวงตี๋โนง บทบาทในด้านธุรกิจการท่องเที่ยว บทบาทในการขัดเกลาทางสังคม และเป็นการจัดระเบียบสังคม

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ethnomusicology, การศึกษาประวัติศาสตร์, กระบวนการกลายเป็นสินค้า

สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์, (2536) "วงจรัสทมิฬในวัฒนธรรมการทอผ้าของไทยพวน" ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

งานชิ้นนี้ศึกษาคำศัพท์ที่ใช้ในการทอผ้า ในวัฒนธรรมการทอผ้าของไทยพวน บ้านหาดเลี้ยว จังหวัดสุโขทัยซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัยมาเป็นเวลานานประมาณ 150 ปี ที่มีการทอผ้าแบบโบราณที่เรียกว่า ผ้าขึ้นตีนจก และไทยพวนบ้านป่าแดง จังหวัดพิจิตรซึ่งอพยพมาจากอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีการทอผ้าไหมมัดหมี่ ศึกษาศัพท์ที่สัมพันธ์กับเทคนิควิธีการทอ ลวดลายการทอ เครื่องมือและวัสดุการทอ ประเพณีและพิธีกรรมและความเชื่อจากวัฒนธรรมการทอ จากการศึกษาได้วงศ์คำศัพท์ทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 400 คำ ซึ่งนำมาเสนอในรูปแบบภาพประกอบคำศัพท์ และการจัดหมวดคำศัพท์ตามชนิด ของคำเป็นหมวดคำนาม คำลักษณะนามและคำกริยา

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, ชาติพันธุ์, ทัศนกรรม, ผ้าตีนจก

ศิริชัย นฤมิตรเรขการ, (2543) "ทรัพยากรป่าไม้กับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์และมรดกทางศิลปวัฒนธรรมล้านนา" **ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย** (248-65) กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงภูมิปัญญาในงานช่างไม้ของวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์ พบได้จากศิลปกรรมงานช่างไม้ของล้านนาที่ปรากฏอยู่ในงานสถาปัตยกรรมต่างๆ และงานไม้ในวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวล้านนา นอกจากนี้ยังเสนอความเชื่อที่เกี่ยวข้องและและภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ป่าของชุมชน ข้อห้ามต่างๆ อันเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อปกป้องทรัพยากรป่าไม้ แม้ว่าปัจจุบันงานแกะสลักไม้กลายเป็นพาณิชย์ศิลป์

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, งานช่างไม้, สถาปัตยกรรมล้านนา, สภาพแวดล้อม, ความเชื่อ

จิรวุฒน์ พิระสันต์, (2545) "ประติมากรรมตกแต่งหน้าบ้านอุโบสถในเขตภาคเหนือตอนล่าง (กรณีศึกษา : จังหวัดพิษณุโลก)" **รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** (27-54) กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บทความจากผลงานวิจัยสำรวจประติมากรรมตกแต่งหน้าบ้านในวัด 27 แห่งในจังหวัดพิษณุโลกที่สะท้อนคตินิยมของท้องถิ่น โดยวิเคราะห์เนื้อหาของประติมากรรม ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ เทพในศาสนาพราหมณ์ กษัตริย์สัตว์ในเทพนิยาย และลวดลายศิลปะไทย ศึกษาลวดลายศิลปะไทยศึกษารูปแบบของศิลปะที่มีทั้งสมดุลง รวมทั้งศึกษากลวิธีศิลปะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลงานศิลปะพื้นบ้านและท้องถิ่นอันเกิดจากความ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิษณุโลก, ประติมากรรมตกแต่งหน้าบ้าน, คตินิยมท้องถิ่น, ความเชื่อ

จิรวุฒน์ พิระสันต์ (2542) "จิตรกรรมฝาผนังไทยภาคเหนือตอนล่าง" **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** (7)1: 13-33.

การศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังไทยภาคเหนือตอนล่าง ที่ปรากฏเป็นพุทธศิลป์ในสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี เป็นงานจิตรกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการแห่งความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่างๆ ทั้งยังเป็นหลักฐานบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตวัฒนธรรมของชาวไทยไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งงานจิตรกรรมฝาผนังไทยกลุ่มภาคเหนือตอนล่างนี้ เป็นการจดบันทึกความรู้สึก ภูมิปัญญาและถ่ายทอดเรื่องราวของคนในท้องถิ่น ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมสมัยนั้นเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรม วรรณคดี ศาสนา และศิลปะ ซึ่งปัจจุบันกำลังลบลบเลือนไปอย่างน่าเสียดาย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, จิตรกรรมฝาผนัง, ประเพณี, วิถีชีวิต

ศิริพร ศรีแสง , (2538) 'บวชช้าง: ภาพสะท้อนมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวพวน กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเลี้ยว อำเภอศรีษะนาถาย จังหวัดสุโขทัย' มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งานชิ้นนี้ศึกษาการเตรียมงานบวชได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในสังคมทุกเพศทุกวัยทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน โดยที่มิได้ตระหนักถึงความแตกต่างทางสถานภาพระหว่างเพศ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้จะเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่มีบทบาทในการดำรงรักษาโครงสร้างทาง

สังคม และในแง่ของสัญลักษณ์และการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตำนาน ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ในส่วนขององค์ประกอบของพิธีการแห่นาค ทำขวัญนาคและพิธีบวช พบว่าลักษณะของพิธีกรรมจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือความศักดิ์สิทธิ์ของพิธี โดยมีการผสมผสานความเชื่อทางพุทธศาสนาให้เข้ากับ ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และการรื่นเริงเฉลิมฉลองของบุคคลที่เข้าร่วมพิธี ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่า การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเมืองจะเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมแต่สมาชิกในชุมชนก็ยังคงสืบทอดประเพณีบวชช้างได้อย่างสืบเนื่องตลอดมา เพื่อต้องการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในสังคม และธำรงรักษาความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, สุโขทัย, พวน, ประเพณีบวชช้าง, ความสัมพันธ์ทางสังคม, ค่านิยม, ความเชื่อ, วิถีชีวิต, พิธีกรรม

สุชาติ นวกวงษ์ (2546) "สภาพแวดล้อมและหมู่บ้านเรือนไทย เอกลักษณะเฉพาะถิ่น อำเภอมนิรมย์ จังหวัดชัยนาท" **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** (22): 21-9.

งานชิ้นนี้ศึกษาเรือนไทยที่ตำบลวัดโคก อำเภอมนิรมย์ จังหวัดชัยนาท ถือว่าเป็นเรือนไทยภาคกลาง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดให้มากลงไปอีก ก็จะพบว่ามีความแตกต่างจากเรือนไทยภาคกลาง เช่น บันลมที่มีความแตกต่างของเชิงลาดมากกว่าปกติ ทั้งยังมีลายฉลุพิเศษแตกต่างไปจากเรือนไทยภาคกลางและภาคใต้ด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า มีการกระจายหนาแน่นบริเวณตำบลวัดโคก อำเภอมนิรมย์ จังหวัดชัยนาทเท่านั้น บ้านแต่ละหลังมีอายุเก่าแก่ มีสภาพการใช้งานมานาน (50-80 ปีหรือมากกว่า) และกำลังทรุดโทรมต่อไปเรื่อยๆ และอาจจะถูกรื้อถอนผู้พึงสูญหายไปจากพื้นที่ จึงสมควรจะได้มีการศึกษาวิจัยบันทึกไว้อย่างเร่งด่วน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ชัยนาท, เรือนไทย, สถาปัตยกรรม

ศุณย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเชียงราย, (2537) 'การสัมมนาทางวิชาการศิลปวัฒนธรรม 5 เชียง' ศุณย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเชียงราย.

เอกสารฉบับนี้กล่าวถึง การศึกษาหาข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น 5 เชียง อันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงของ(หลวงพระบาง) เชียงรุ่ง และเชียงตุง ซึ่งอยู่ในประเทศไทย ลาว จีน และพม่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นในเขต 5 เชียง เพื่อเป็น

ข้อมูลในการพัฒนาพื้นที่ในเขต 5 เชียง อย่างสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่าง ไทย จีน ลาว และพม่า และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ โดยมีเนื้อหาของเอกสาร บทความต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นมาของเชียงใหม่หรือเมือง ความสัมพันธ์ของ 5 เมือง ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ภาษา 5 เชียง ตลอดจนวัฒนธรรมของคนไทยกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมในพื้นที่ 5 เชียง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์, ภาคเหนือ, วัฒนธรรมท้องถิ่น, การศึกษาประวัติศาสตร์

กองบรรณาธิการ อสท. (2533) "คนไตในเมืองหมอก" **วารสาร อ.ศ.ท.** (30):6: 50-62.

สารคดีเรื่องนี้กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มคนชาวไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เฉพาะเท่าที่ผู้เขียนได้สังเกตเห็นชัดและบันทึกภาพไว้ ได้แก่ ลักษณะการก่อสร้างบ้านเรือน วัด ศาลาการเปรียญ และการพ้อนรำต่างๆ เช่น พ้อนชุดสัตว์นานาจากป่าหิมพานต์ ที่หน้าวัดจองคำ พ้อนกิงกะหล่าหรือพ้อนกินรี ที่วัดม่วยต้อ รำหม่องส่วยยี เป็นต้น ผู้เขียนได้ให้ความหมายของคนไตในที่นี้ว่า หมายถึง ชาวไทยใหญ่ที่อพยพมาจากพม่า ศิลปวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นแบบไทยใหญ่หรือแบบพม่า และผู้เขียนเน้นภาพประกอบสวยงามเพื่อแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์, ภาคเหนือ, แม่ฮ่องสอน, คนไต, การสร้างบ้านเรือน, การท่องเที่ยว

ทรงพันธ์ วรรณมาศ, (2536) "ปราสาท-ธรรมาสถูปาในเขตจังหวัดเชียงรายและพะเยา" **วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ศิลปกรรม** (44-123) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานชิ้นนี้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อ และความศรัทธา ของกลุ่มชนต่อพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ปราสาท ธรรมาสถูปาทั้งหลายที่สร้างขึ้นนั้นมักจะสร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมทางศาสนา และตอบสนองต่อกลุ่มชนกลุ่มชนหนึ่ง ซึ่งแต่ละแบบได้แฝงไว้ด้วยสัญลักษณ์ทางปรัชญา ที่สามารถจะแปลความหมายออกมาให้มีความสัมพันธ์กันดังกล่าว ก็ได้เข้ามา มีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมของไทยล้านนาในด้านต่างๆ อยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งความเป็นอยู่ของกลุ่มชน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พุทธศาสนา, ความเชื่อ, สถาปัตยกรรม

ประไพศรี สงวนวงศ์, (2532) "นาฏดุริยางคศิลป์ของชาวเขาในภาคเหนือ" วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร.

รายงานการวิจัยนี้นำเสนอดนตรีพื้นบ้านของชาวเขามีรูปแบบที่เรียบง่าย เรียนรู้ฝึกฝนได้ง่ายจดจำและถ่ายทอดกันมาจากการฝึกหัด บอกเล่าแบบดนตรีพื้นบ้านทั่วไป มีเอกลักษณ์เฉพาะเผ่าพันธุ์ที่แสดงถึงลักษณะทางดนตรีของชาวเอเชียทั่วไปคือ เป็นดนตรีแนวเดียว เครื่องดนตรีมีลักษณะเป็นแบบดนตรีพื้นเมืองดั้งเดิม วัสดุที่ใช้คือวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นนำมาประดิษฐ์ ไม่นับมาตรฐานของเสียงเท่ากับหน้าที่ในการบรรเลง เครื่องดนตรีหลักที่ทุกเผ่าใช้คือ เครื่องเป่า เพลงร้องมีมากที่สุดและมีบทบาทต่อชีวิตในทุกสถานการณ์ ทุกเพศ ทุกวัย การแสดงพื้นบ้านมีน้อยมาก วัตถุประสงค์เพื่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในลัทธิ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไร้ตัวตน ลักษณะของดนตรีนาฏศิลป์ชาวเขามีจุดเด่นคือ มีเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความคิด ความเชื่อที่ยึดมั่นในจารีตของเผ่าพันธุ์ มีการเลียนแบบและผสมผสาน โดยยึดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นตัวแบบหลัก ดนตรีพื้นบ้านได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือ ในการสื่อสารในการถ่ายทอดความคิดหลายรูปแบบและเป็นการแสดงออกถึงความรักที่มีต่อศิลปด้านนี้อย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์, ภาคเหนือ, นาฏดุริยางคศิลป์, ดนตรีพื้นบ้าน

เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์, (2527) 'วรรณคดีอายุกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ บางระกำ พิชณุโลก การวิเคราะห์เชิงหน้าที่นิยม และแบบแผนทางฉันทลักษณ์' การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชณุโลก.

งานชิ้นนี้วิเคราะห์หน้าที่ของวรรณคดีอายุกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ บางระกำ พิชณุโลก พบว่าถ้อยคำที่ปรากฏในเวทมนต์คาถาอันเป็นวรรณคดีอายุกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ บางระกำ พิชณุโลก เป็นถ้อยคำที่มีหน้าที่ทางจิตวิทยา คือ เป็นถ้อยคำที่มีหน้าที่ทำให้ผู้ป่วยเกิดพลังใจ และมีความเข้มแข็งทางจิตใจในอันที่จะต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บต่อไป ซึ่งเป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และถ้อยคำที่ก่อให้เกิดอารมณ์สำรวม พบว่า ฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมไทยทรงดำ มีลักษณะแตกต่างจากฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมทั่วไป แต่เหมือนกันกับของวรรณกรรมอีสาน จึงกล่าวได้ว่า แม้จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่อาจจัดเป็นส่วนหนึ่งของฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมอีสานได้เช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิชณุโลก, ทฤษฎีหน้าที่นิยม, คติชนวิทยา, ฉันทลักษณ์

ลักษณะ ลีขิตเกียรติขจร, (2545) 'วรรณกรรมจากตำบลด่านหม้อ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์' ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานศึกษาชิ้นนี้รวบรวมและวิเคราะห์วรรณกรรมมุขปาฐะ จากตำบลด่านหม้อ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลในสนาม โดยใช้บริบททางสังคมเป็นหลัก ผลการวิจัยปรากฏว่าสามารถเก็บรวบรวมวรรณกรรมมุขปาฐะมาถ่ายทอดเป็นตัวอักษรได้ดังต่อไปนี้ คือ เพลงกล่อมเด็ก 49 เพลง เพลงแห่ภาค 34 เพลง นิทานพื้นบ้าน 27 เรื่อง การทำขวัญนาค 14 บท เพลงกล่อมเด็กจะมีหน้าที่ในการกล่อมเด็กให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน มีลักษณะการปลอบและชู่ เพื่อให้เด็กหลับได้เร็วขึ้นและรู้สึกอบอุ่น นิทานมีหน้าที่ในการเล่าสู่กันฟัง เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน เพลงแห่ภาคจะมีหน้าที่ร้องแห่ภาคก่อนที่นาคจะเข้าโบสถ์ เนื้อหามีการหยอกล้อนาคในเรื่องต่างๆ การทำขวัญนาคมีหน้าที่ในการปฐมนิเทศน์ผู้ที่จะบวชเป็นพระภิกษุ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, อุตรดิตถ์, วรรณกรรมมุขปาฐะ, วรรณกรรมวิเคราะห์

ปรางทิพย์ ฮอนนุตร, (2541) 'ภูมิปัญญาชาวบ้านจากประเพณีบางอย่างในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน' ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานศึกษาชิ้นนี้ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะที่เป็นรูปธรรม คือ การทำพิธีกรรมต่างๆ ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์ที่สำคัญของชีวิต และในลักษณะที่เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความเชื่อ วิธีการประพฤติปฏิบัติตน เริ่มตั้งแต่ประเพณีการเกิดไปจนกระทั่งตาย ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นๆ ในสังคม คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นกระบวนการทางความคิดในการสร้างแบบแผนการดำเนินชีวิต เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนให้มั่นคง เข้มแข็ง เกิดความสบายใจและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง ปลอดภัยและสงบสุข

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, ระบบคิดและภูมิปัญญา, วรรณคดีศึกษา, แบบแผนทางวัฒนธรรม

สุรพินโญ พลพาล, (2543) 'การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก' การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

งานชิ้นนี้ศึกษารูปแบบและการตกแต่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา วัดตาปะขาวหาย โดยศึกษาจากผลิตภัณฑ์ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี จังหวัดพิษณุโลก และศึกษาคุณสมบัติทางกายภาพของดินที่ขุดได้จากบริเวณเตาเผา บริเวณวัดตาปะขาวหาย และบริเวณริมแม่น้ำน่านในแนวเดียวกันไปทางทิศเหนือและใต้ พบรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาที่ค้นพบในเตาเผาวัดตาปะขาวหายมีหลายรูปแบบ มีการตกแต่งลวดลายโดยการติดหุลายกตประทับ ลายขูดขีดและพบสัญลักษณ์ของช่างปั้นด้วย

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิษณุโลก, เครื่องปั้นดินเผา, การศึกษาโบราณคดี, นิเวศวิทยาสังคม

อำนวยการ สุนทรสมัย, (2539) "การศึกษาการทอผ้าและประเพณีการแต่งกายของประชากร อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก" สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

งานชิ้นนี้ศึกษาประชากรผู้มีอาชีพทอผ้าในหมู่บ้านต่างๆ ของอำเภอนครไทยส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และตั้งถิ่นฐานอยู่ตามชนบท จึงได้ถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้ลูกหลานสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนประเพณีการแต่งกายนั้น แต่งตามสมัยนิยมเนื่องจากผ้าทอจากโรงงานมีราคาถูกกว่า ต่อมาหน่วยงานราชการจึงมีการส่งเสริมให้ตั้งกลุ่มทอผ้าที่กระตุก พบปัญหาและอุปสรรคหลายอย่าง เช่น เงินทุนดำเนินการ ทักษะ การจัดจำหน่ายและคนส่วนใหญ่ยังนิยมซื้อเสื้อผ้าจากท้องตลาดเพราะหาซื้อได้ง่ายและมีราคาถูกกว่าผ้าทอด้วยมือ

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, ภาคเหนือ, พิษณุโลก, วัฒนธรรมกับการพัฒนา, การทอผ้า, ประเพณีการแต่งกาย

ตาราง
สรุปข้อมูลงานวิจัยวัฒนธรรม

รายการ		วารสาร	หนังสือ (บทความ)	สัมมนา	วิทยานิพนธ์	บรรณานุกรม หนังสือ(เล่ม)	งานวิจัย	รวม
(1)	ภาษาอังกฤษ							
	1.1 คิดป้พัฒนาธรรม	3	3	5	2	2	-	15
	1.2 พัฒนธรรมกับการพัฒนา	67	27	66	13	13	2	188
	1.3 ขาดิพันธุ์	36	17	44	2	12	4	115
	1.4 พลัังควมคิดแะละภูมิปัญญา	21	10	7	7	6	-	51
	รวมงานภาษาอังกฤษ	127	57	122	24	33	6	369
(2)	ภาษาไทย							
	2.1 คิดป้พัฒนาธรรม	6	8	12	26	16	18	86
	2.2 พัฒนธรรมกับการพัฒนา	2	34	36	60	51	34	217
	2.3 ขาดิพันธุ์	13	16	16	41	27	20	133
	2.4 พลัังควมคิดแะละภูมิปัญญา	3	25	22	41	34	33	158
	รวมงานภาษาไทย	24	83	86	168	128	105	594
	รวมงานภาษาอังกฤษแะไทย	151	140	208	192	161	111	963
(3)	อื่นๆ							
	ภาษาไทย	-	-	-	4	2	-	6
	ภาษาอังกฤษ	11	4	14	1	8	3	41
	รวมอื่นๆ	11	4	14	5	10	3	47
	รวมงานทั้งหมด	162	144	222	197	171	114	1,010